

AALTO-YLIOPISTON VALOKUVATAITEEN
KOULUTUSOHJELMASSA OPISKELLEIDEN
SIJOITTUMINEN
TYÖELÄMÄÄN
-HAASTATTELUTUTKIMUS

Emilia Erfving

AALTO-YLIOPISTON VALOKUVATAITEEN
KOULUTUSOHJELMASSA OPISKELLEIDEN
SJOITTUMINEN TYÖELÄMÄÄN
– HAASTATTELUTUTKIMUS

EMILIA ERFVING

AALTO-YLIOPISTO

TAITEIDEN JA SUUNNITTELUN KORKEAKOULU

MEDIAN LAITOS

VALOKUVATAITEEN KOULUTUSOHJELMA

2014

Kiitos

Haluan kiittää niitä 171 valokuvataiteen koulutusohjelmassa opiskellutta henkilöä, jotka osallistuivat tutkimukseen. Samaten kiitän kaikkia niitä henkilöitä, jotka auttoivat minua saattamaan tutkimusprosessin päätepisteeseen. Kiitos Merja Salolle hyödyllisistä vinkeistä, Tuovi Hippeläiselle ja koko kandidaatin seminaariryhmälle kommenteista ja tuesta, Launo Tuurille avusta haastattelulaitteiston rakentamisessa, sekä Arja Korhoselle avusta yhteystietolistan kokoamisessa. Kiitos vinkeistä ja kommentoinnista myös Natalia Erfvingille, Katariina Träskelinille ja Olli Noroviidalle.

Sisällysluettelo

<i>1 Johdanto</i>	<i>7</i>
<i>2 Entisten opiskelijoiden työllisyys tutkimuskohteena</i>	<i>9</i>
2.1 Opinnäytteen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	9
2.2 Aiheen ajankohtaisuus ja aiemmat tutkimukset aiheesta	10
2.3 Teoreettiset lähtökohdat	11
<i>3 Tutkimuksen toteutus</i>	<i>13</i>
3.1 Kohderyhmän kartoitus ja raja	13
3.2 Aineistonkeruu puhelinhaastattelulla	15
3.3 Täydentävänä aineistonkeruumenetelmänä kysely	16
3.4 Haastattelulomakkeen suunnittelu	17
3.5 Aineiston analyysimenetelmät	19
3.6 Tutkimuseettiset näkökulmat	21
<i>4 Aineiston kuvaus ja analyysi</i>	<i>23</i>
4.1 Kohderyhmä ja vastausprosentti	23
4.2 Vastaajien tausta	24
4.3 Työskentely opiskeluaikana ja siirtyminen työelämään	28
4.4 Työmarkkina-asema	30
4.5 Vastaajien ammatit	38
4.6 Taiteen ja valokuvan toimikentät	42
4.7 Tulot ja tyytyväisyys toimeentuloon	46
4.8 Työtilanteen kansainvälisyys	51
4.9 Työn ja koulutuksen vastaavuus	52
4.10 Koulutuksen ansiot ja puutteet työelämän näkökulmasta	54
<i>5 Yhteenveto ja johtopäätökset</i>	<i>60</i>
<i>6 Lähteet</i>	<i>64</i>
<i>7 Liitteet</i>	<i>67</i>

Taulukko- ja kuvioluettelo

Taulukko 1. Tutkimuksen toteutuksen aikataulu	13
Taulukko 2. Alkuperäinen kohderyhmä ja osallistuneet	23
Taulukko 3. Vastaajat tarkasteluryhmittäin	24
Taulukko 4. Vastaajien ikäjakauma vuonna 2014	25
Taulukko 5. Vastaajien asuinalue vuonna 2014	26
Taulukko 6. Opintojen keskeneräisyyden syy	27
Taulukko 7. Työelämään siirtymisen kesto valmistumisen tai opintojen keskeytymisen jälkeen	29
Taulukko 8. Työmarkkina-asemien lukumäärä vuonna 2013	30
Taulukko 9. Työmarkkina-asema suoritettun tutkinnon mukaan vuonna 2013	31
Taulukko 10. Työmarkkina-asema sukupuolen mukaan	31
Taulukko 11. Vapaan taiteilijan pääasiallinen rahoitus	33
Taulukko 12. Freelancerin laskutustavat	33
Taulukko 13. Palkansaajien työsuhteet	35
Taulukko 14. Toiminimien ja henkilöyhtiöiden liikevaihdot	36
Taulukko 15. Osakeyhtiöiden liikevaihdot	36
Taulukko 16. Yrittäjien yritysten liikevaihtojen keskiarvo suoritettun tutkinnon mukaan	36
Taulukko 17. Pääasiallisen toimeentulon lähde	39
Taulukko 18. Pääasiallisen toimeentulon tarjoavat työtehtävät	39
Taulukko 19. Yleisimmät pääasiallisen toimeentulon tarjoavat ammatit suoritettun tutkinnon mukaan	40
Taulukko 20. Miksi tekee muuta kuin valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä	41
Taulukko 21. Valokuvaaja- ja taiteilijatoimintaa vuonna 2013 parhaiten kuvaava ammattinimike	43
Kuvio 1. Valokuvaajien toimikentät	44
Kuvio 2. Taiteilijoiden toimikentät	45
Taulukko 22. Nettotulot suoritettun tutkinnon mukaan	47
Taulukko 23. Nettotulot sukupuolen mukaan	47
Taulukko 24. Tyytyväisyys toimeentuloon nettotulojen mukaan	47
Taulukko 25. Kotimaisten tulojen pääasiallinen lähde	48
Taulukko 26. Ulkomaisten tulojen osuus kokonaistuloista	51
Taulukko 27. Ulkomaisten tulojen pääasiallinen lähde	51
Taulukko 28. Miten paljon työ vastaa koulutusta	53
Taulukko 29. Yleisimmin mainitut hyödylliseksi koetut kurssit ja opintokokonaisuudet	54
Taulukko 30. Muut koulutuksessa hyödylliseksi koetut asiat	55
Taulukko 31. Yhteenveto: Vastaajien tausta ja siirtyminen työelämään	62
Taulukko 32. Yhteenveto: Työmarkkina-asema	62
Taulukko 33. Yhteenveto: Työ ja toimeentulo	63
Taulukko 34. Yhteenveto: Työ ja koulu	63

1 Johdanto

Valmistuin kesällä 2013 Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmasta taiteen maisteriksi. Maisterin opinnäytteeni oli kyselytutkimus, joka käsitteli valokuvausta opiskelevien alle 30-vuotiaiden henkilöiden suhtautumista analogiseen ja digitaaliseen valokuvaamiseen. Opinnäytteen lopussa ehdotin keräämäni aineiston näkökulmasta mahdollisia jatkotutkimusaiheita ja työn viimeinen lause kuului:

“Mielestäni olisi ensisijaisen tärkeää tutkia, mihin toimenkuviin valokuvaajaksi opiskelleet työllistyvät valmistuttuaan, ja miten he kokevat koulutuksen antaneen valmiuksia toimia valokuva-alan kentällä.”

Ikään kuin lause olisi ollut enne, sillä kaksi kuukautta työn palauttamisen jälkeen Median laitoksen professori Merja Salo tiedusteli minulta, haluaisinko tutkia valokuvataiteen koulutusohjelmassa¹ opiskelleiden työllisyystilannetta. Tutkimusta tarvittiin, sillä valokuvataiteen koululla ei ollut selvää kuvaa koulutusohjelmassa opiskelleiden asemasta työmarkkinoilla. Olin suunnitellut tekeväni taiteellisen opinnäytteen, kuten osastolla on tapana, mutta Salon tarjoama aihe tuntui niin ajankohtaiselta ja tärkeältä, että tartuin siihen.

Alustavissa keskusteluissa Salon kanssa rajasimme tutkimuksen aihealueeksi koulutusohjelmassa 1994–2012 opiskelleiden työtilanteen vuonna 2013. Olimme kiinnostuneita myös entisten opiskelijoiden uran kansainvälisyydestä sekä koulutuksen annista heidän työuralleen. Sovimme kuitenkin, että painopiste olisi työtilanteen kartoittamisessa. Aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme puhelinhaastattelun, sillä epäilimme että vastausprosentti saattaisi jäädä pieneksi, jos käyttäisin aineistonkeruuseen sähköistä kyselyä.

Koska kohderyhmä oli laaja ja selvitystyö olemukseltaan kartoittavaa, tutkimus on luonteeltaan määrällinen. Määrällistä tutkimusta tehdessä suunnittelutyö on tutkimuksen tärkein ja kriittisin vaihe. Kun kohderyhmä on suuri, ei vastaajille voida soittaa uudelleen tarkentavien kysymysten merkeissä. Täytyi siis tarkasti miettiä etukäteen, mitä haluttiin tietää ja miten tuo tieto saataisiin parhaiten kerättyä. Suunnitteluvaiheessa tehdyt ratkaisut vaikuttavat aina myös tutkimustuloksiin. Olen avannut tutkimuksen suunnitteluprosessia ja valitsemiani tutkimusmenetelmiä luvussa 3 *Tutkimuksen toteutus*.

Varsinaisia tutkimustuloksia kuvailen luvussa 4 *Aineiston kuvaus*

---

1 viittaa valokuvataiteen koulutusohjelmaan myöhemmin lyhenteellä valokuvataiteen ko.

ja analyysi. Kyseisessä osiossa pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja kuvaamaan valokuvataiteen koulutusohjelmassa opiskelleiden työ- ja toimeentulo tilannetta, työelämään siirtymisen sujuvuutta, heidän työtilanteensa kansainvälisyyttä, sekä koulutuksen antia heidän uralleen.

Tästä opinnäytteestä voi olla apua sille, joka suunnittelee vastaavanlaista määrällistä haastattelu- tai kyselytutkimusta tai on kiinnostunut valokuva- taiteen koulutusohjelmassa opiskelleiden työtilanteesta, toimeentulosta tai koulutuksen annista heidän uralleen. Tuloksia voidaan hyödyntää myös ope- tuksen ja opintojen suunnittelussa sekä keskustelussa alan tai koulutuksen tilanteesta. Valokuvataiteen nykyisille opiskelijoille tulokset saattavat tarjota mielenkiintoisen kuvan työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja haas- teista. Tutkimukseen osallistuneille henkilöille tulokset tarjoavat tietoa heidän omasta positiostaan suhteessa muihin saman koulutuksen saaneisiin.

2 Entisten opiskelijoiden työllisyys tutkimuskohteena

2.1 Opinnäytteen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Koulun aiemmin teettämissä työelämäkyselyissä vastausprosentti on jäänyt yleensä alhaiseksi ja kohdejoukko selvityksiin on kerätty koko koulun laajuisesti, jolloin valokuvataiteen ko:n osuus on jäänyt häviävän pieneksi². Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää valokuvataiteen ko:ssa opiskeluiden työtilannetta ja toimeentuloa aiempia kyselytutkimuksia laajemmin ja tarkemmin. Tutkimuksen kohdistaminen yksittäiseen koulutusohjelmaan mahdollisti eriytyneemmän tiedon keräämisen, sillä kysymykset oli mahdollista suunnata nimenomaan valokuvataidetta opiskelleille. Lisäksi tulokset mahdollistavat paremmin yleistävien johtopäätösten tekemisen kun perusjoukko on suuri, eikä koostu vain muutamasta henkilöstä. Opinnäytteessäni pyrin vastaamaan neljään tutkimuskysymykseen:

- 1) Mikä oli valokuvataiteen koulutusohjelmassa 1994–2012 opiskelleiden henkilöiden työ- ja toimeentulotilanne vuonna 2013?
- 2) Miten heidän siirtymisensä koulusta työelämään sujui?
- 3) Miten kansainvälinen heidän työtilanteensa oli vuonna 2013?
- 4) Mikä on ollut koulutuksen anti heidän uralleen?

Nämä neljä kysymystä eivät olleet keskenään tasa-arvoisia, vaan kattavammin pyrin vastaamaan ensimmäiseen kysymykseen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että haastattelulomakkeen kysymyksistä suurin osa liittyi tutkittavien työtilanteeseen ja toimeentuloon.

Työllisyyden tutkimus ja määrällinen tutkimus eivät olleet minulle entuudestaan tuttuja aihealueita. Näin ollen opinnäytteeni oli määrä auttaa minua myös jäsentämään määrällisen tutkimusperinteen menetelmäteoriaa. Pohdinkin menetelmällisiä ratkaisuja melko laajasti tutkimuksen toteutusta käsittelevässä osiossa.

---

² Opinto- ja opiskelijapalveluiden teettämissä *Taiteen maisterit työelämässä* kyselyissä vastausprosentit ovat olleet 19-44% ja esimerkiksi vuonna 2006-2007 valmistuneita käsittelevässä tutkimuksessa valokuvataiteen ko:sta mukana oli vain kolme henkilöä.

2.2 Aiheen ajankohtaisuus ja aiemmat tutkimukset aiheesta

Valokuvataiteen koulutusohjelmassa opiskelleiden työllisyyttä kartoittavan tutkimuksen suunnittelussa minua ovat auttaneet erityisesti Taiteen edistämiskeskuksen³ tutkimusjulkaisut. Näistä tärkeimpänä mainittakoon Sari Karttusen (1994) *Taideteollinen korkeakoulutus ja työmarkkinat* -selvitys. Tutkimuksessa noin 500:lle koulun entiselle tai nykyiselle opiskelijalle lähetettiin kyselylomake, jossa tiedusteltiin heidän ajatuksiaan kandidaatin tutkinnosta, saadun koulutuksen arvosta työmarkkinoilla sekä heidän sijoittumisestaan työelämään. Myös Karttusen (2009) tuoreempi tutkimus *“Kun lumipallo lähtee pyörimään”* on tukenut minua taiteen kansainvälisen kentän hahmottamisessa. Kaija Rensujeffin (2003) *Taiteilijan asema* on puolestaan auttanut minua hahmottamaan taidealan työmarkkinoiden rakennetta ja ominaispiirteitä. Tutustuin haastattelulomaketta suunnitellessani myös tuoreempaan *Taiteilijan asema 2010* -tutkimuksen kyselylomakkeeseen, jonka löysin Taiteen edistämiskeskuksen www-sivuilta. Taiteilijan asema 2010 -tutkimuksen tulokset julkaistiin oman tutkimukseni kannalta varsin sopivasti keväällä 2014, juuri ennen kuin aloitin oman aineistoni analyysin.

Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun Opinto- ja opiskelijapalvelut täyttää opiskelijoilla kolmenlaisia kyselyitä. Opiskelija täyttää *Uusien opiskelijoiden tulokyselyn* aloittaessaan opinnot, sekä *Tutkinnon suorittajan lähtökyselyn* valmistuttuaan. Kaksi vuotta valmistumisen jälkeen entisiä opiskelijoita lähestytään *Taiteen maisterit työelämässä*-kyselyllä. Tarkastelen omaa aineistoani suhteessa näiden kyselyiden tuloksiin.

Työmarkkinoita, työllisyyttä ja toimeentuloa käsitteleviä tilastoja ja artikkeleita julkaisee myös valtion ylläpitämä Tilastokeskus. Suunnitellessani haastattelulomaketta perehdyin erityisesti Tilastokeskuksen tulonjakotilastoon sekä työmarkkinakäsitteistöön. Tutkimusaiheeni näkökulmasta Tilastokeskuksen artikkeleista mielenkiintoinen on Aku Alasen (2010) artikkeli *Valokuvauksen talous digimurroksen jälkeen*, jossa Alanen kuvailee valokuva-alan tilannetta talouden ja tilastojen näkökulmasta.

Tilastokeskus on hiljattain kiinnostunut myös itsensä työllistäjien työoloista. Vuoden 2011 lopulla julkaistussa artikkelissa *Työn tekemisen uudet muodot ja tilastot* Pärnänen ja Sutela pohtivat työn moninaistuvien muotojen

---

3 ent. Taiteen keskustoimikunta

asettamia haasteita työvoimatutkimukselle. Artikkelin mukaan tilastokeskuksen tavoitteena on “jatkossa panostaa työn monimuotoisuuden tilastoinnin kehittämiseen”. Näin vaikuttaisi olevan, sillä elokuussa 2013 ilmestyneen tiedotteen mukaan Tilastokeskus tutkii nyt ensimmäistä kertaa “itsensä työllistäjiä” ja ryhmää käsittelevän tutkimuksen “tavoitteena on saada tietoa yksinyrittäjien, ammatinharjoittajien, freelancereiden ja apurahansaajien asemasta ja työoloista”. Tilastokeskuksen mukaan edellä kuvatun ryhmän työoloista ja työtilanteesta on vain vähän tietoa. (Tilastokeskus, 2013a). *Itsensä työllistäjät 2013* -tutkimukseen Tilastokeskus haastattelee yhteensä 2000 yksinyrittäjää, ammatinharjoittajaa, freelanceria ja apurahansaajaa ja tulokset on määrä julkaista syksyllä 2014. Pärnänen (2014) tuo varsin yllättäen artikkelissaan *Itsensä työllistäjän muuttuva kuva* esille, että tilastot eivät tue keskustelua työmarkkinoiden radikaalista muutoksesta, sillä itsensä työllistäjien määrä on lisääntynyt vain reilun prosenttiyksikön 13 vuodessa kun ryhmän kokoa tarkastellaan suhteessa työmarkkinoiden rakenteeseen. Kaiken kaikkiaan itsensä työllistäjien osuus 15-64 vuotiaista työllisistä oli vuonna 2013 noin kuusi prosenttia. (Pärnänen, 2014). Iso osa tähän tutkimukseen osallistuneista henkilöistä kuuluu itsensä työllistäjien ryhmään.

2.3 Teoreettiset lähtökohdat

Tutkimukseni oli luonteeltaan kvantitatiivinen eli määrällinen. Määrällisestä tutkimuksesta oli kyse, koska tutkittavien ryhmä oli suuri, 220 henkilöä. Yleisesti ottaen määrällinen tutkimus soveltuu erityisesti vallitsevan tilanteen kartoittamiseen (Heikkilä 2008, 16), mikä olikin tutkimukseni eräs tavoite. Päämääränäni oli siis kartoittaa ja kuvailla entisten opiskelijoiden työ- ja toimeentulotilannetta yleisellä tasolla, eikä yksittäisten henkilöiden taustoihin, tilanteisiin tai kokemuksiin pureuduttu kovin syvällisesti.

Määrällisen tutkimuksen suunnittelun tueksi on olemassa paljon menetelmäkirjallisuutta. Minua opasti haastattelulomakkeen suunnittelussa ja aineiston analyysimenetelmien valinnassa erityisesti Kimmo Vehkalahden teos *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Kirjan nimi viittaa kyselytutkimukseen, mutta Vehkalahti (11, 2008) näkee, että määrällinen haastattelututkimus on lähellä kyselytutkimusta. Hän toteaa, että erona on lähinnä se, että ”kyselylomakkeen on toimittava omillaan, ilman haastattelijan apua.” Täten kirja on oivallinen apu myös määrällisen haastattelututkimuksen tekijälle.

Myös Tarja Heikkilän oppikirja *Tilastollinen tutkimus* (2008) antaa selkeitä ohjeita määrällisen tutkimuksen toteutuksen eri vaiheisiin aineiston keräämisestä sen analyysiin. Erityisen hyvä on kirjasta löytyvä aineistonkeruumenetelmiä vertaileva kaavio (emt., 20). Hyviä havainnollistavia kaavioita löysin myös Jorma Kanasen *Kvantti* -teoksesta vuodelta 2011. Kanasen teoksessa esimerkiksi mitta-asteikkojen ominaisuuksia vertailevat kaaviot havainnollistavat hyvin tilastollisen mittaamisen peruseriaatteita (emt., 60-63). Apua olen löytänyt lisäksi aloitteleville tutkijoille suunnatuista oppaista *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I-II* (Aaltola & Valli, 2010). Tutkimuseettisissä näkökulmissa hyödyllinen on ollut Hanna Vilkan (2007) *Tutki ja mittaa*. Kiitollinen olen myös Tampereen yliopiston ylläpitämän Yhteiskuntatieteellisen tietoaraston äärimmäisen selkeästä Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirjasta, monella tapaa hyödyllisestä Menetelmäopetuksen tietovarannosta (KvantiMOTV), sekä mahdollisuudesta perehtyä eri tutkimusten kysely- ja haastattelulomakkeisiin tietoaraston ylläpitämässä aineistoarkistossa.

3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusprosessi lähti käyntiin lokakuussa 2013 ja tutkimuksen toteutukseen kului kaiken kaikkiaan noin kahdeksan kuukautta. Avaan tässä osiossa tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä vaiheita, sekä perustelen ja pohdin tekemiäni valintoja. Määrällinen tutkimusprosessi ei ollut minulle ennestään kovin tuttu, joten käytin melko paljon aikaa tilastollisen tutkimuksen periaatteisiin perehtymiseen. Siksi tutkimuksen suunnitteluvaihe oli melko pitkä. Tiivistetysti voisi todeta tutkimuksen suunnitteluvaiheen olleen eräänlainen oma tutkimuksensa, jossa tutkimuskysymyksiä oli vain yksi: Mitä tästä aiheesta kannattaa tutkia?

Taulukko 1. Tutkimuksen toteutuksen aikataulu

loka-marraskuu 2013	esiselvitystyö ja kohderyhmän kartoitus
joulu-tammikuu 2013-2014	haastattelulomakkeen suunnittelu
helmi-maaliskuu 2014	aineistonkeruu
huhtikuu 2014	haastatteluaineiston litterointi ja määrällisen aineiston esikäsittely
toukokuu 2014	aineiston analyysi ja kuvaus

3.1 Kohderyhmän kartoitus ja rajaus

Perusjoukoksi määriteltiin vuosina 1994–2012 valokuvataiteen ko:sta maisteriksi valmistuneet henkilöt, sekä vuosina 1994-2006 opiskelleet henkilöt joiden opinnot olivat keskeytyneet tai kesken. Tutkimuksen voi nähdä kokonaistutkimuksena⁴, sillä lähestyin kaikkia perusjoukkoon kuuluvia henkilöitä. Toisaalta perusjoukko oli rajattu tiettyjen aikaraamien sisään, eikä kattanut kaikkia valokuvataiteen koulutusohjelmassa opiskelleita henkilöitä. Tietyllä tapaa kyse on siis myös rajatusta otoksesta.

Tutkimuksen kohderyhmästä muodostamani nimilista perustui opiskelijarekisteristä tulostettuihin listoihin. Kohderyhmästä kattoi 220 henkilöä,

---

4 Kokonaistutkimus tarkoittaa sitä, että tutkimuksen merkeissä lähestytään kaikkia perusjoukon jäseniä.

jotka oli analyysivaiheessa tarkoitus jakaa neljään tarkasteluryhmään:

- 1) *Pitkät maisterit*: 1994 - 2012 koulutusohjelmasta kandidaatiksi ja maisteriksi valmistuneet.
- 2) *Lyhyet maisterit*: 1994-2012 maisteriksi valmistuneet, joilla taustalla kandidaatin tutkinto muualta.
- 3) *Kandidaatit*: 1994 - 2006 kandidaatin koulutusohjelmassa opintonsa aloittaneet, jotka ovat valmistuneet koulutusohjelmasta kandidaatiksi, mutta jotka eivät ole valmistuneet maisteriksi.
- 4) *Ei tutkintoa*: 1994-2006 opintonsa aloittaneet, jotka eivät ole suorittaneet tutkintoa.

Aikavälin aloitusvuodeksi valittiin 1994, sillä elokuussa 1994 voimaan astunut asetus muutti tutkintorakenteen nykyisen malliseksi. Ennen vuotta 1994 taideteollinen tutkinto oli 180 opintoviikon (noin 300 opintopistettä) laajuinen kandidaatintutkinto, jolle ei ollut määritelty suoritusaikaa. Tutkinto vastasi tasoltaan nykyisin suoritettavaa taiteen maisterin tutkintoa eli oli ylempi korkeakoulututkinto. Vuoden 1994 uudistus toi mukanaan kaksiporaisen tutkintorakenteen, joka kattoi kolmevuotisen kandidaatintutkinnon ja kaksivuotisen maisterintutkinnon. Kaksiportaisuuden myötä osa opiskelijoista on suorittanut koulutusohjelmassa sekä kandidaatin että maisterin tutkinnon ja osa on puolestaan suorittanut pelkän maisterin tutkinnon muualla suoritettuna kandidaatin tutkinnon pohjalta. Tässä tutkimuksessa sekä kandidaatin että maisterin tutkinnon suorittaneisiin viitataan käsitteellä pitkä maisteri ja vastaavasti pelkän maisterin tutkinnon suorittaneisiin käsitteellä lyhyt maisteri. Mukaan mahtui myös jotain vanhan tutkintomallin mukaan tutkintonsa suorittaneita. Heidät on luettu pitkiin maistereihin, sillä heidän opintojensa laajuus on lähimpänä tätä ryhmää. Maisteriksi valmistuneet edustavat ylivoimaisesti suurinta osaa tutkimuksen kohderyhmästä.

Maisteriksi valmistuneiden lisäksi otin yhteyttä myös 1994–2006 opintonsa aloittaneisiin, joiden opinnot olivat vielä kesken tai keskeytyneet. Tavoitteena oli alunperin ottaa mukaan myös nimenomaan opintonsa keskeyttäneitä henkilöitä ja siksi rajasin ryhmän vuoteen 2006, koska vuonna 2006 opintonsa aloittaneiden opintojen alkuaikakohdasta oli vuonna 2013 kulunut 7 vuotta. Opintojen tavoitteellinen suoritus aika on nykyään 5 vuotta ja maksimissaan suoritus aika on 7 vuotta. Ajatuksena oli, että ennen vuotta 2007 opintonsa aloittaneet olisivat saattaneet keskeyttää opintonsa. Tämän jälkeen

opiskelijan on kuitenkin mahdollista hakea vielä jatkoaikaa. Osa vuonna 2006 tai sitä ennen aloittaneista suorittikin yhä tutkintoa eli kohderyhmään kuului myös opiskelijoita.

Kohderyhmän ulkopuolelle rajasin koulutusohjelman järjestämissä erityisluonteisissa lyhytikäisissä ohjelmissa opiskelleet henkilöt. Nämä lyhytikäiset koulutusohjelmat olivat valokuvan taidepaino, kuvatutkimus ja sähköisten julkaisujen kuvajournalismi. Osa näissä koulutusohjelmissa aloittaneista henkilöistä kuitenkin siirtyi ns. perustutkinnon puolelle, joten heitä saattoi olla myös kohderyhmässä. Pääsääntöisesti he kuitenkin jäivät ryhmän ulkopuolelle.

3.2 Aineistonkeruu puhelinhaastattelulla

Tavoittelin kohderyhmän noin 200 henkilöä pääasiassa puhelimitse. Aineistonkeruumenetelmänäni oli siis puhelinhaastattelu, mutta sitä voisi kutsua myös lomakehaastatteluksi tai survey-tutkimukseksi, sillä haastattelua ohjasi kyselylomaketta muistuttava tarkkaan suunniteltu lomake, jossa oli pääasiassa monivalintakysymyksiä. Haastatteluiden lisäksi lähestyin pientä osaa tutkittavista sähköisellä kyselylomakeella ja siitä kerron lisää seuraavassa kappaleessa 3.3 *Täydentävänä menetelmänä kysely*.

Puhelinhaastattelu on aineistonkeruumenetelmänä oivallinen useasta syystä. Ensinnäkin kirjallisten kyselyiden määrän kasvaessa ihmiset ovat väsyneet vastaamaan kyselyihin ja vastausprosentit ovat laskeneet (Vehkalahti 2008, 48). Puhelinhaastattelulla saavutetaan kuitenkin yleensä korkea vastausprosentti (Heikkilä 2008, 20) ja näin oli tämänkin tutkimuksen kohdalla, sillä vastausprosentti oli lopulta 86%. Lisäksi puhelinhaastattelussa haastateltavalle annetaan mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä toisin kuin kyselyssä. Tätä mahdollisuutta moni haastateltavista käyttikin hyväksi.

Puhelinhaastattelun huonoin puoli on se, että kysymykset eivät voi olla kovin pitkiä eikä kysymyksiä voi olla paljon, sillä kysymysten ääneen lukeminen vie aikaa ja vaatii vastaajalta keskittymiskykyä (Valli 2010, 112). Tavoitteena on, että haastattelu ei saisi kestää yli 20 minuuttia (Heikkilä 2008, 20). Lähtökohtana tämä on haasteellinen, sillä mahdollisimman pienellä määrällä kysymyksiä pitäisi saada mahdollisimman paljon tuloksia. Omat haastatteluni kestivät yleensä 9–14 minuuttia. Lyhyin haastattelu oli 6.5 minuutin mittainen ja pisin 24.5 minuutin mittainen. Haastattelun keston vaikutti

eniten se, miten laajasti henkilö vastasi avokysymyksiin. Pitkät tarinat tuottivat mielenkiintoista ja rikasta aineistoa, mutta toisaalta aineiston esikäsittelyvaiheessa pitkien haastattelujen litterointi eli tekstiksi kirjoittaminen vei taas paljon aikaa.

Puhelinhaastattelun huonona puolena voisi pitää myös sitä, että arkaluontoisten kysymysten käyttömahdollisuus on heikko (emt.). Osalle työllisyyteen ja tuloihin liittyvät kysymykset voivat tuntua vuorovaikutustilanteessa tungettelevilta. Koska en nähnyt haastateltavia, minun on vaikea tietää kokiivatko he kysymyksiä tungettelevina. Ainoastaan muutama henkilö kieltäytyi vastaamasta johonkin esitetyistä kysymyksistä. Yleisesti ottaen kysymyksiin vastaamatta jättäminen oli kuitenkin todella harvinaista, mikä helpotti aineiston analyysia.

3.3 Täydentävänä aineistonkeruumenetelmänä kysely

Puhelinhaastattelu oli pääasiallinen aineistonkeruumenetelmäni, mutta pientä osaa tutkittavista lähestyin kyselyllä. Näin oli esimerkiksi ei-suomea puhuvien kohdalla. Heille käänsin haastattelulomakkeen englanninkieliseksi sähköiseksi kyselylomakkeeksi. Lisäksi tarjosin ulkomailla asuville suomenkielisille mahdollisuutta skype-haastatteluun tai suomenkielisen sähköisen kyselylomakkeen täyttämiseen. Lopulta päätin lähestyä suomenkielisellä kyselyllä myös ihmisiä, joihin oli vaikeaa toistuvista yrityksistä huolimatta saada yhteyttä puhelimitse. Moni sopi haastatteluajan, mutta perui sen useaan otteeseen. Oletin näiden henkilöiden olevan kiireisiä, joten lähetin heistä osalle kyselylomakkeen sähköpostiin. Niille keiden sähköpostiosoitetta en löytänyt, en tarjonnut kyselymahdollisuutta.

Käyttäessäni kyselyä ja puhelinhaastattelua rinnakkaisina menetelminä pystyin hyvin näkemään kyselyn heikot puolet. Kyselyvastauksissa oli puhelinhaastattelua huomattavasti enemmän puuttuvia tietoja. Lisäksi puhelinhaastattelutilanteessa moni pyysi minua selittämään käsitteitä tai kysyi mitä kysymyksellä tarkoitettiin. Kyselytilanteessa jäi arvailun varaan ymmärsikö vastaaja kysymyksen vai ei. Puhelinhaastattelutilanteessa kävi ilmi että monet hyvinkin yksiselitteisiltä vaikuttavat kysymykset ja käsitteet saattoivat olla monitulkintaisia.

3.4 Haastattelulomakkeen suunnittelu

Määrällisessä haastattelututkimuksessa suunnitteluvaiheessa tehdään ratkaisuja, jotka vaikuttavat kaikkiin myöhempisiin vaiheisiin. Itse asiassa tutkimuksen onnistuminen riippuu hyvin pitkälti haastattelulomakkeen hyvästä suunnittelusta (Vehkalahti 2008, 20; Vilkkä 2007, 8; Valli 2010, 103; Heikkilä 2008, 47). Heikkilän (2008, 47) mukaan lomakkeen suunnitteluvaihe pitää sisällään tutkimusongelman pohdintaa ja jäsennyistä, kirjallisuuteen perehtymistä sekä käsitteiden määrittelyä. Puhelinhaastattelulomakkeen suunnitteluun liittyy muutamia erityishaasteita, sillä kysymyksiä on –korostettakoon sitä jälleen– käytössä varsin vähäinen määrä. Kysymykset eivät voi myöskään olla kovin pitkiä, eikä vastausvaihtoehtoja voida listata loputtomasti. Kysymyksenasettelu tietyllä tapaa ”luo” tulokset, joten käytin paljon aikaa kysymysten ja vastausvaihtoehtojen hiomiseen.

Aloitin haastattelulomakkeen suunnittelun tutustumalla aiemmissa vastaavanlaisissa tutkimuksissa käytettyihin kyselylomakkeisiin. Erityistä apua oli Taiteen edistämiskeskuksen erilaisista työllisyyttä kartoittavien tutkimusten kyselylomakkeista sekä Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston aineistoista löytyvistä lomakkeista. Haastattelulomakkeen suunnittelussa minua auttoi myös professori Merja Salo, joka ystävällisesti kommentoi useita luonnoksiani lomakkeesta. Kommentteja antoi myös seminaariryhmä, jolle esittelin lomakkeen ensimmäisen version yhteisessä tapaamisessa. Keskeistä oli myös haastattelulomakkeen testaaminen testihaastateltavilla ennen varsinaista aineistonkeruuta. Testihaastateltavien täsmällinen palaute vei haastattelulomaketta paljon eteenpäin.

Määrällinen strukturoitu haastattelulomake muistuttaa ulkoasultaan pitkälti kyselylomaketta. Vehkalahden (2008, 12) mukaan lomake koostuu mittareista ja mittari tarkoittaa kysymysten kokoelmaa, jolla pyritään mittaamaan kohdeilmiötä. Haastattelulomakkeessa mittarit suunnitellaan niin, että ne mittaavat mahdollisimman hyvin sitä, mitä halutaan tietää. Tutkimuksen tavoitteet määräävät mittarit. Tässä tutkimuksessa tavoite oli selvittää neljä asiaa: (1) haastateltavien työtilanne ja toimeentulo vuonna 2013, (2) heidän siirtymänsä koulusta työelämään, (3) heidän työtilanteensa kansainvälisyys vuonna 2013 ja (4) koulutuksen anti heidän uralleen.

Tarkasteluväliksi työtilanteelle ja toimeentulolle sekä työuran kansainvälisyydelle valitsin kokonaisen vuoden 2013. Uskoin, että työtilanteen tiedustelu haastatteluhetkellä (helmi-maaliskuu 2014) ei olisi antanut kattavaa kuvaa

vastaajien työtilanteesta. Oletin, että itsensä työllistäjien ja taiteilijoiden työ- ja tulotilannetta määritteli jossain määrin epävakaus ja kausiluontoisuus. Työtilanteen tarkastelu kuukauden säteellä ei olisi mielekästä, jos joinakin kuukausina tuloja ja töitä on paljon ja toisina ei juuri lainkaan. Moni taiteellista työtä tekevä toi haastattelutilanteessa esille, että tulot heittelevät myös vuositasolla:

”Nää vuodethan on hyvin poikkeavia toisistaan. Viime vuosi mulla oli taloudellisesti kaikkein paras, mitä mulla on ollu koulun jälkeen. Tää vuosi on taas huonompi ja ens vuodesta sit ei voi taas tietää. Ne erot siinä eri vuosien välillä on aika isoja.” (Kuvataiteilija)

Lomaketta suunnitellessani muutaman kysymyksen muotoilu osoittautui varsin mutkikkaaksi. Erityistä päänvaivaa tuotti esimerkiksi vastaajien tuloja kartoittavan kysymyksen muotoilu. Yleensä kyselylomakkeissa tiedustellaan bruttotuloja, mutta verovapaita apurahoja ei kuitenkaan lasketa veronalaisiin bruttotuloihin, ja osalla kohderyhmään kuuluvista henkilöistä oletin olevan apurahoista kertyviä tuloja. Myös Rensujeff (2003, 47) koki taiteilijoiden tulonmuodostusta käsittelevässä tutkimuksessaan ongelmaksi sen, miten apuraha tulisi laskea mukaan tuloihin. Rensujeff (2003, 50) oli päätenyt pitämään tulot erillään: veronalaiset tulot ja verovapaat tulot käsiteltiin erikseen, mutta niiden pohjalta laskettiin konstruoitu kokonaistulo, jossa bruttotulo ja verovapaat apurahat oli laskettu yhteen niin, että apurahojen verottomuudesta saatu etu oli huomioitu. Rensujeffin (2003, 55) mukaan apuraha on merkittävä osa taiteilijan tulonmuodostusta, eikä tämän vuoksi pelkkien bruttotulojen tarkastelu riitä kartoitettaessa taiteilijan tulotasoa.

Rensujeff keräsi aineistonsa kyselylomakkeella, ja tuloihin liittyviä kysymyksiä oli useita. Puhelinhaastattelutilanteessa kysymysten ja vastausvaihtoehtojen määrä täytyi kuitenkin minimoida. Lopulta päädyin kysymykseen, jossa tiedustelin vastaajan nettotuloja, joihin oli veronalaisten tulojen netto-osuuden ohella laskettu mukaan apurahat.

Tulosten kannalta on tärkeää käyttää kysymyksissä mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä käsitteitä. Puhelinhaastattelutilanteessa käsitteitä on kuitenkin onneksi mahdollista täsmentää, mikä pienentää väärinymmärryksen riskiä. Koska lomakkeeseen tuli paljon työhön ja toimeentuloon liittyviä erityisiä käsitteitä, loin ennen haastattelujen aloittamista käsitteille yhtenäiset määritelmät. Siis jos joku kysyi, mitä tarkoitti vastausvaihtoehto ”palkka tai palkankaltainen palkkio”, täytyi määritelmän olla kaikille sama. Käyttämäni

määritelmät löytyvät liitteistä (Liite 3). Käytin määritelmiä luodessani hyväksi muun muassa Tilastokeskuksen, Verohallinnon ja Journalistiliiton käsitteistöjä. Käsitteiden määrittelystä oli hyötyä myös itselleni, sillä kaikki käsitteet eivät olleet minulle entuudestaan tuttuja. Harmikseni en ymmärtänyt etukäteen luoda määritelmiä yleisimmin epäselville ja monitulkintaisille käsitteille, jotka olivat työllisyys, työttömyys ja työ. Määrittelemistäni käsitteistä yleisimmin täsmennystä pyydettiin käsitteisiin liikevaihto, toimeksianto ja tulonsiirto.

Käsitteiden määritelmien ohella oli tärkeää pohtia myös sitä, mitkä käsitteet ylipäättään valittiin kysymyksiin. Testihaastattelujen pohjalta päädyin esimerkiksi muuttamaan lomakkeessa käyttämiäni käsitteitä selkeämmiksi ja enemmän yksiselitteisiksi. Lisäksi poistin joitain vastausvaihtoehtoja niiden liiallisen samankaltaisuuden vuoksi.

Haasteellisinta monivalintakysymyksiä suunniteltaessa on se, että pitäisi pystyä ennakoimaan, mitä vastaajat tulevat vastaamaan ja jokaiselle vastajalle tulisi antaa jokin vastausvaihtoehto (Valli 2010, 125). Monet tutkimuslomakkeeni (Liite x) kysymykset tuntuivat tulosten näkökulmasta varsin onnistuneilta. Ainoastaan kysymyksen 16. vastausvaihtoehdot olivat tulosten näkökulmasta melko huonot, vaihtoehdot oli muotoiltu väärällä lailla. Puolestaan kysymyksiin 19. ja 20. oli päässyt turhia vaihtoehtoja, sellaisia joita kukaan ei valinnut. Eräs haastateltava jopa nauroi erälle vaihtoehdolle ja totesi, ettei kukaan tule valitsemaan sitä.

Tuloksia kuvatessani tuon vielä esille muutamia suunnittelemani lomakkeen epäkohtia ja ansioita. Tiivistetysti voisi todeta, että haastattelulomakkeen tai kyselylomakkeen suunnittelu on oma pieni tutkimuksensa, jonka onnistuminen mitataan tulosten laadussa.

3.5 Aineiston analyysimenetelmät

Määrällisessä tutkimuksessa aineiston analyysi pitää ottaa huomioon jo lomakkeen suunnitteluvaiheessa. Koska kyseessä oli ensimmäinen määrällinen tutkimukseni, minulla oli välillä vaikeuksia ottaa analyysivaihe huomioon etukäteen. Onneksi Kimmo Vehkalahden ja Tarja Heikkilän kirjoissa määrällisen aineiston analyysi oli selitetty selkeästi. Olen iloinen, että perehdyin analyysivaiheeseen jo osittain tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Näin ollen olin jossain määrin selvillä siitä, mitä kaikkea pystyisin analyysivaiheessa tekemään.

Kun olin saanut haastattelut ja kyselyt päätökseen, esikäsittelin aineiston. Esikäsittelyssä etsin epäjohdonmukaisuuksia ja virhelyöntejä. Olin nauhoittanut haastattelut analyysivaihetta varten ja pystyin tarkistamaan vastauksia nauhoitteista. Aineiston esikäsittelyvaihe oli yllättävän pitkä, enkä ollut ottanut sitä huomioon suunnitellessani aikataulua. Erityisen paljon aikaa kului avovastausten litterointiin.

Päänvaivaa aiheuttivat etenkin monitulkintaiset vastaukset tai tilanteet joissa haastateltava ei suostunut valitsemaan annetuista vaihtoehtoista yhtä tai kahta vaihtoehtoa, vaan halusi valita useampia vaihtoehtoja. Muutama jopa halusi vastata mielummin sanallisesti. Tämä kieltäytyminen valita ennalta asetettua vaihtoehtoa kuvaa määrällisen kysymyksenasettelun heikkouksia. Todellisuus on harvoin kiteytettävissä yhteen vastaukseen. Toisaalta olisin toki voinut alunperinkin mahdollistaa useampien valintojen tekemisen niissä kentissä, joissa yhden vaihtoehdon valitsemisesta kieltäydyttiin.

Analysoin aineiston määrällisen osuuden tilastojenkäsittelyohjelmalla. Valitsin analyysiohjelmaksi yleisesti käytetyn SPSS:n⁵, johon Aalto-yliopisto on ostanut opiskelijoille lisenssin ja jonka voi ladata ilmaiseksi omilla tunnuksilla koulun sivuilta. Ohjelmaa hieman opiskellut sisareni perehdytti minut ohjelman peruseriaatteisiin ja käyttöliittymään. Ohjelmaa oli mielestäni helppo oppia käyttämään ja sen käyttöön löytyi myös lukuisia ohjeita internetistä. Oivallinen oli esimerkiksi KvantiMOTV:n SPSS-oppimisympäristö. Aineiston analyysivaiheessa minua auttoi erityisesti myös Kimmo Vehkalahden teos *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Suurin osa kirjasta painottuu nimenomaan määrällisen aineiston analyysiin liittyvään termistöön, erilaisiin analyysitekniikoihin ja yleisimmin tehtyihin virheisiin. Hyötyä oli myös Ilkka Melinin (2006) *Tilastolliset menetelmät* -oppaasta ja Aki Taanilan (2013) *SPSS-oppaasta*.

Määrällisen aineiston lisäksi minulle kertyi paljon myös laadullista aineistoa. Laadullista aineistoa kerääntyi sekä avokysymysten vastauksista että määrällisten kysymysten kohdalla, kun haastateltavat kommentoivat kysymyksen asettelua, kieltäytyivät valitsemasta annetuista vaihtoehtoista tai halusivat kertoa annettuun vastausvaihtoehtoon tarkemmin tilanteestaan.

Ennen analyysia laadullinen aineisto täytyi litteroida eli muuttaa puheesta tekstiksi. Litterointi oli välttämätöntä koska laajempien kokonaisuuksien hahmottaminen yksittäisiä nauhoituksia kuuntelemalla on melko mahdo-

---

5 Statistical Package for the Social Sciences

tonta (Ruusu vuori 2010, 427). Aineistonkeruun päätyttyä päätin litteroida myös määrällisten kysymysten välissä tapahtuvan puheen, sillä epäilin, että sieltä saattaisi nousta esiin mielenkiintoisia teemoja. Näin oli, etenkin kysymyksen: ”Kuinka kauan sinulla kesti työllistyä (kuukausina)” kohdalla. Lähes kukaan ei vastannut numerolla kysymykseen, kuten olin toivonut, vaan suurin osa vastaajista ihmetteli kysymystä. Se oli monelle täysin epärelevantti, sillä he olivat töissä jo ennen valmistumista tai heti sen jälkeen. Moni kertoi kysymyksen kohdalla siitä, milloin ja miten työllistyi ja osa pohti sitä, mitä työllisyys ylipäätään tällä alalla tarkoittaa.

Litteroin aineiston melko karkeasti. Litteroidessani haastatteluja en kirjannut ylös kaikkia toistoja, äännähdyksiä tai äänen painoja. Merkitsin kuitenkin puheen tauot ylös. Litteroidun aineiston laajuus oli lopulta 36 605 sanaa. Esittäessäni aineistosta sitaatteja tässä tekstissäni, olen poistanut puheesta yhä toistoa ja korjannut tarvittaessa kirjoitusasua selkeämmäksi.

Litteroitua tekstimassaa analysoin pääasiassa kvantifioiden eli laskemalla ilmaisujen toistuvuutta. Joissain tilanteissa käytin hyväksi tilastojen käsitteilyohjelmaa kirjaamalla ilmaisuja havaintomatriisiin eli samaan taulukkoon, jossa määrällinenkin aineisto oli. Näin esimerkiksi tein kun laskin, mitkä asiat oli koettu hyödylliseksi koulutuksessa tai kun kirjasin ylös, mitä henkilö mainitsi kuvaavansa. Kvantifiointi soveltui useista vastauksista koostuvan laadullisen aineiston analyysiin mielestäni hyvin, koska ilman vastausten laskemista kokonaiskuvan hahmottaminen olisi ollut lähes mahdotonta.

3.6 Tutkimuseettiset näkökulmat

Vilkan (2007, 90) mukaan on tärkeää että ”tutkimuksen kysymyksenasettelu ja tavoitteet, aineiston kerääminen ja käsittely, tulosten esittäminen ja aineiston säilytys eivät loukkaa tutkimuksen kohderyhmää, tiedeyhteisöä eikä hyvää tieteellistä tapaa.” Hyvät ohjeet aineiston luottamuksellisuudesta löytyvät myös Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (2011) Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirjasta.

Luottamuksellisuus edellyttää muun muassa haastatteluaineiston anonymisointia. Anonymisointi ”tarkoittaa henkilötunnisteiden poistamista tai niiden muuttamista tavalla, joka estää yksittäisen henkilön tunnistamisen aineistosta.” Vilkan mukaan anonymisointia edellyttävät henkilötietolaki 1995/523 ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1999/621. Aineiston

anonymisointi voidaan toteuttaa esimerkiksi muokkaamalla tai poistamalla aineistosta tietoja, jotka paljastavat vastaajan henkilöllisyyden. (Vilkkä 2007, 90-96) Annoin tutkittaville jo haastattelutilanteessa koodinimet ja aineiston kokonaisanalyysin jälkeen irroitin taustatiedot varsinaisesta aineistosta.

Tutkimuseettisesta näkökulmasta erityisen tärkeää on myös haastateltavien asianmukainen informointi saatepuheessa. Haastattelutilanne alkoi siis aina saatesanoilla, jotka vastaavat kirjallisessa kyselyssä käytettävää saatekirjettä. Saatekirjeessä kerrotaan vastaajalle perustiedot kuten kuka tutkimusta tekee, miten vastaajat on valittu ja mihin tutkimustuloksia tullaan käyttämään. (Vehkalahti 2008, 47) Tässä tutkimuksessa käytetty saatepuhe löytyy liitteistä ja se on kirjoitettu puhekielenomaiseksi, jotta se puhelintilanteessa luettaessa kuulostaisi vähemmän luonnottomalta (Liite 1.).

4 Aineiston kuvaus ja analyysi

4.1 Kohderyhmä ja vastausprosentti

Alkuperäisellä kohderyhmälistalla oli 220 nimeä. Heistä 14 yhteystietoja en löytänyt ja kuuteen en saanut yhteyttä, joten kohdejoukko kaventui lopulta 200 henkilön laajuiseksi. Haastatteluun ja kyselyyn sain yhteensä 171 vastausta, joista 155 oli haastatteluvastauksia ja 16 kyselyvastauksia. Lopullinen vastausprosentti oli siis 86% siten, että puhelinhaastattelun osalta vastausprosentti oli 91% ja kyselyn osalta 55%.

Maisteriksi valmistuneita oli lopullisessa kohderyhmässä 152. Heistä 132 vastasi, joten heidän osaltaan vastausprosentti oli 87%. Kandidaatiksi valmistuneita ja tutkinnottomia oli kohderyhmässä yhteensä 48, joista 39 vastasi ja heidän osaltaan vastausprosentti oli täten 81%. Englanninkielisen kyselyn osalta osallistumisaste oli kaikkein heikoin, sillä ainoastaan 38% kyselyn saaneista vastasi siihen. Englanninkielisiä vastauksia aineistoon sisältyikin vain kolme kappaletta.

Kahdestasadasta tavoitetusta henkilöstä 29 ei siis osallistunut tutkimukseen. Heistä ainoastaan kuusi ilmaisi suoraan, ettei halunnut osallistua. Muiden kohdalla halu tai haluttomuus osallistua jäi epäselväksi. Jotkut esimerkiksi sanoivat haluavansa osallistua tutkimukseen, mutta eivät vastanneetkaan sovittuina haastatteluajankohtina. Jotkut puolestaan sanoivat soittavansa minulle takaisin heille parempana ajankohtana, mutta jättivät kuitenkin soittamatta.

Taulukko 2. Alkuperäinen kohderyhmä ja osallistuneet

Henkilöitä alunperin listalla	220
Ei yhteystietoja tai ei yhteyttä	20
Lopullinen kohderyhmä	200
Tutkimukseen osallistuneet	171
Vastausprosentti	86%

Jaoin kohdejoukon neljään tarkasteluryhmään: (1)kandidaatit, (2)lyhyet maisterit, (3)pitkät maisterit ja (4)ei tutkintoa-ryhmä. Taulukosta 3. voidaan nähdä tarkasteluryhmien osuudet koko aineiston osalta. Eniten tutkimuksessa oli mukana maisteriksi valmistuneita henkilöitä, eritoten pitkiä maistereita. Tämä johtuu siitä, että heitä oli selvästi eniten myös perusjoukossa. Kandidaattien ja etenkin tutkinnottomien osuus on varsin pieni. Tutkinnottomia oli vastaajien joukossa vain 15 henkilöä. Ryhmän pienen koon vuoksi prosentuaalisten lukujen laskeminen ei tuota ryhmän kohdalla yhtä luotettavia tuloksia kuin isompien ryhmien kohdalla. Tämä kannattaa pitää mielessä tuloksia tarkasteltaessa.

Taulukko 3. Vastaajat tarkasteluryhmittäin

Ryhmä	Vastaajista	%
Kandidaatit	24	14%
Lyhyet maisterit	47	27%
Pitkät maisterit	85	50%
Ei tutkintoa	15	9%
Yhteensä	171	100%

Vastaajista ylivoimaisesti suurin osa, 70%, oli aloittanut opintonsa pitkässä viisivuotisessa maisterin tutkintoon tähtäävässä ohjelmassa. 30% tutkittavista oli puolestaan aloittanut suoraan lyhyessä kaksivuotisessa maisteriohjelmassa aiemmin suoritetun kandidaatin tutkinnon pohjalta.

4.2 Vastaajien tausta

Ikä

Vastaajien keskimääräinen syntymävuosi oli 1973 eli he olivat vastausvuonna 2014 keskimäärin 41-vuotiaita. Tarkasteluryhmien välillä oli joitain eroja. Kandidaatit olivat muita tarkasteluryhmiä useammin alle 35-vuotiaita (42%) ja harvemmin yli 45-vuotiaita (4%). Maisteriksi valmistuneet olivat muita ryhmiä yleisemmin yli 45-vuotiaita.

Taulukko 4. Vastaajien ikäjakauma vuonna 2014 (N=171)

	Kandidaatit	Lyhyet maisterit	Pitkät maisterit	Ei tutkintoa	Kaikki vastaajat
alle 35-vuotiaat	42%	11%	14%	7%	16%
35–45-vuotiaat	54%	55%	51%	67%	54%
yli 45-vuotiaat	4%	34%	35%	27%	30%
Yhteensä % (N)	100%(24)	100%(47)	100%(85)	100%(15)	100%(171)

Sukupuoli

Vastaajista 58% oli naisia, 41% miehiä ja jokin muu -ryhmään kuului 1% vastaajista. Jokin muu -ryhmän lisäsin vaihtoehdoksi vasta muutaman ensimmäisen haastattelun jälkeen, sillä olin unohtanut laittaa sen vaihtoehdoksi. Käytin aiemmassa kyselytutkimuksessani nimenomaista kolmijakoa, jossa tarjotut vaihtoehdot olivat nainen, mies ja jokin muu. Pieni jokin muu -ryhmä hankaloittaa hieman analyysia, sillä prosentuaalisten osuuksien laskeminen muutaman hengen ryhmästä ei ole mielekästä. Mielestäni kolmijako on tasa-arvoisuuden näkökulmasta kuitenkin välttämätön.

Asuinalue

Taulukosta 5. nähdään että vastaajien keskittyminen Uudellemaalle ja pääkaupunkiseudulle on voimakasta. Ylivoimaisesti suurin osa (74%) vastaajista asui haastatteluhetkellä pääkaupunkiseudulla. Helsingissä vastaajista asui 69% kun samaan aikaan Tilastokeskuksen mukaan koko väestöstä Helsingissä asui noin 11%. Vastaajien keskittymistä Helsinkiin selittää opiskelupaikan sijaitseminen Helsingissä, sillä opiskelijat jäävät usein asumaan sinne missä oppilaitoskin sijaitsee (Rensujeff 2010, 39). Myös Taitelijan asema 2010-tutkimuksen tuloksista nähdään valokuvataiteilijoiden keskittyvän vahvasti pääkaupunkiseudulle. Rensujeff (33-40,2014) mainitsee, että koko maan mittakaavassa valokuvataiteilijoiden edustus jää joillakin alueilla vähäiseksi, mikä asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan taiteen saavutettavuuden heikentyessä. Myös Karttusen (1994, 20) Taideteollinen korkeakoulu ja työmarkkinat -tutkimuksen tuloksissa vuodelta 1994 voidaan havaita valokuvataiteen ko:sta valmistuneiden keskittyvän pääkaupunkiseudulle.

Taulukko 5. Vastaajien asuinalue* vuonna 2014 (N=171)

	Vastaajista	%
Pääkaupunkiseutu	126	74%
Muu Uusimaa	16	9%
Etelä-Suomi	6	4%
Länsi-Suomi	7	4%
Pohjois- ja Itä-Suomi	8	5%
Ulkomaat	10	6%
Yhteensä	**	**

* Luokittelu noudattaa Tilastokeskuksen suuralueiden alueluokituksen periaatteita (Tilastokeskus, 2014). **Prosenttien yhteissummaksi tulee yli 100, sillä muutama henkilö asui kahdella alueella.

Opintojen kesto ja vastaajien ikä aloitus- ja valmistumisvuonna

Pitkän maisterin suorittaja aloitti kandidaatin opintonsa keskimäärin 23-vuotiaana ja tutkinnon suorittanut oli valmistumishetkellä keskimäärin 31-vuotias. Nuorimmat aloittajat olivat 19-vuotiaita. Pitkän maisterin tutkinnon suorittamiseen kului aikaa keskimäärin 7 vuotta. Pisin suoritus aika oli 20 vuotta ja lyhyin 4 vuotta. Opinto- ja opiskelijapalveluiden (OOP) koko koulua käsittelevissä Taiteen maisterit työelämässä -kyselyissä entiset opiskelijat olivat suorittaneet opintonsa keskimäärin 6 vuodessa⁶ ja 7 vuodessa⁷. 2001–2002 valmistuneista raportin laatinut Lauri Luoto näkee, että hitaasti valmistuneiden kohdalla opiskelujen hitautta selitti osittain työssäkäynnin määrä –opiskeluajana paljon työkokemusta hankkineet valmistuivat hitaammin.

Tähän tutkimukseen osallistuneet lyhyet maisterit aloittivat opintojen suorittamisen keskimäärin 27-vuotiaana ja valmistuivat keskimäärin 31-vuotiaana. Nuorin aloittaja oli 23-vuotias. Opintojen suorittamiseen kului keskimäärin 4 vuotta. Pisin suoritus aika oli 10 vuotta ja lyhyin 2 vuotta. Aiemmissa Taiteen maisterit työelämässä -tutkimuksissa pelkän maisterin tutkinnon

⁶ Taiteen maisterit työelämässä -kysely: vuosina 2001–2002 valmistuneet, valokuvataiteen ko:ssa tahti oli keskimääräistä hitaampi.

⁷ Taiteen maisterit työelämässä -kysely: 2006–2007 valmistuneet.

suorittamiseen kului 2,5 vuotta⁶ ja 3,5 vuotta⁷.

Tutkimukseeni osallistuneet kandidaatiksi valmistuneet olivat aloittaneet opintonsa puolestaan keskimäärin 24-vuotiaana ja valmistuneet kandidaatiksi keskimäärin 28-vuotiaana. Heillä oli kulunut kandidaatin tutkinnon suorittamiseen keskimäärin 4 vuotta.

Opintojen keskeneräisyys

Kandidaateilta ja tutkinnottomilta kysyttiin syytä heidän opintojensa keskeneräisyydelle. Vastaja sai valita annetuista vaihtoehtoista ensisijaisen syyn ja toissijaisen syyn. Laskettaessa yhteen ensisijaiset ja toissijaiset syyt (Taulukko 6.) nähdään, että yli puolet vastaajista (55%) ilmoitti keskeneräisyyden syyksi nimenomaan työssäkäynnin, mikä oli myös selvästi yleisin ensisijainen syy. Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat taloudelliset syyt ja muut syyt. Muita syitä olivat esimerkiksi sairastuminen, vaihto-opiskelu tai oma taiteellinen toiminta.

”Varmaan se työssäkäynti on se syy. Tavallaan siihen liittyy taloudelliset syyt, koska piti mennä töihin ja sitte ku teki töitä niin oli vaikeee enää yhdistää sitä opiskelua siihen.”

Taulukko 6. Opintojen keskeneräisyyden syy (N=38)

	Ensisijainen syy (lkm)	Toissijainen syy (lkm)	Yhteensä %
Työssäkäynti	19	2	55%
Opiskeluaikana en pitänyt tutkintoa tärkeänä	3	2	13%
Perhesyyt	5	1	16%
Vaihdoin alaa	2	-	5%
Taloudelliset syyt	3	4	18%
Jokin muu syy	6	4	26%
Yhteensä	38	13	*

*Prosenttien yhteissummaksi tulee yli 100, koska osa ilmoitti kaksi syytä.

”Taloudelliset syyt ja toisekseen sillon kun sitä maisterin tutkintoa alottelin niin tuntu, että ne opinnot mitä oli tarjolla ei vastannu ollenkaan odotuksia. Elikä en voi välttämättä sanoa, että opetuksen taso olis ollu huono, mutta aihealueet oli mulle jotenki henkilökohtaisesti epäkiinnostavia. Mä en sit sillon kokenu järkeväks jatkaa ihan vaan tutkinnon takia.”

Myös koko Aalto-yliopiston laajuisesta kandipalaute 2013-kyselyn raportista kävi ilmi, että moni koki opintojen viivästyneen työssäkäynnin vuoksi.

Kandidaateista ja tutkinnottomista 37% ilmotti suorittavansa tai jatkavansa opintoja kun 63% ilmoitti opintojen keskeytyneen. Opintojen jatkaminen oli kandidaateiksi valmistuneille yleisempää ja heistä puolet opiskelikin haastatteluhetkellä. Keskeyttäjiä yleisin keskeytysajankohta oli kandidaatin tutkinnon loppuvaihe ja toiseksi yleisimmin maisterin tutkinnon alkuvaihe.

4.3 Työskentely opiskeluaikana ja siirtyminen työelämään

Vastaajista 95% oli tehnyt opintojen aikana valokuva-alan töitä. Aiemmissa koulun laajuisissa tutkimuksissa oman alansa töitä oli opintojen aikana tehnyt 90%⁸ ja 92%⁹ taiteen maisteriksi valmistuneista. Kuten edellä jo kuvailin työssäkäynti oli myös yleisin syy opintojen keskeneräisyydelle tai keskeytykselle. Osa kuitenkin teki selväksi, että valokuva-alan töiden tekeminen opiskeluaikana oli varsin pienimuotoista.

”Tein satunnaisia kuvauskeikkoja ja sit tietysti mitä kuulu työharjoitteluita.”

”Mä tein opetustyötä. Opetin valokuvaa ja valokuviin liittyviä juttuja”

Siirtyminen työelämään sujui tulosten näkökulmasta varsin sulavasti, sillä 88%:lla vastaajista ei ollut opintojen ja työelämän välissä minkäänlaista aukkoa. Opinto- ja opiskelijapalveluiden toteuttamissa Tutkinnon suorittajan lähtökyselyissä valmistumishetkellä töissä on ollut vuodesta riippuen Taiteen maistereista 78% (Porkka, 2010), 78% (Rönkkönen, 2011), 65% (Witick, 2012), ja 70% (Keijonen, 2013). Näihin lukuihin nähden valokuvataiteen ko:n 88% tuntuu melko korkealta, mikä kertoo koulutusohjelmassa opiskelleiden nopeasta siirtymästä työelämään.

---

8 Taiteen maisterit työelämässä -kysely: vuosina 2006–2007 maisteriksi valmistuneet

9 Taiteen maisterit työelämässä -kysely: vuosina 2008–2009 maisteriksi valmistuneet

Itseasiassa 46% tutkimukseeni osallistuneista mainitsi työllistyneensä jo ennen valmistumista. Luku saattaa olla todellisuudessa vielä suurempikin. Haastateltaville esitetty kysymys kuului “Kauan sinulla kesti valmistumisen/ opintojen keskeytymisen jälkeen työllistyä, kuukausina?”. Lähes kukaan ei vastannut kysymykseen numerolla, kuten olin odottanut. Suurin osa ihmetteli kysymystä ja vastasi “työllistyin heti” tai kertoi kuinka oli oikeastaan työllistynyt jo ennen valmistumista. Laskin lopulta tulokset näistä sanallisista vastauksista.

Tässä tapauksessa huonosti muotoilu kysymys, joka aiheutti paljon ihmetystä ja sanallisia vastauksia, tuotti lopulta hyvin mielenkiintoisen laadullisen aineiston monen kuvaillessa työelämään siirtymistään laajemmin.

”Mä olin kokoajan töissä. Mä syksyllä [vuosiluku] perustin toiminimen ja tein freelancerin töitä kokoajan. Mä olin oikeestaan niinku työssä sillon ku mä valmistuin.”

”Mä oikeastaan tein töitä kokoajan. Mul oli yritys ja on siis edelleen ja tein sen kanssa töitä, että olin jo töissä.”

”Kyllä mä varsinaisesti työllistyin heti, koska mä oon ollu taiteilija koko sen ajan. Sehän tarkoittaa sitä, että töitä on kokoajan, mutta välttämät rahaa ei tuu mistään. Mä en tiä mitä sä tarkotat tolla työllistymisellä. Palkkatöissä mä en oo ollu.”

”No mä olin työllistyny jo toisella vuosikursilla. Mä olin opintojen aikana tehny jo paljon töitä freelancerina.”

Taulukko 7. Työelämään siirtymisen kesto valmistumisen tai opintojen keskeytymisen jälkeen (N=150*)

	Vastaajista	%
Ei yhtään	63	42%
1–6 kuukautta	11	7%
yli 6 kuukautta	7	5%
Työllistyin ennen opintojen päättymistä	69	46%
Yhteensä	150	100%

*Opiskelijoilta ei kysytty ja muutama vastaus on monitulkintaisuuden vuoksi jätetty pois.

4.4 Työmarkkina-asema

Työmarkkina-asemaa kartoitettiin monivalintakysymyksellä, jossa vastaaja sai valita useita vaihtoehtoja. Vaihtoehdot olivat: vapaa taiteilija, freelancer, palkansaaja, yrittäjä, työtön ja muu tilanne. Haastattelutilanteessa kehotin painokkaasti vastaajia valitsemaan **kaikki** tilanteet, joissa he olivat olleet vuoden 2013 aikana. Kaikki vastaajat vastasivat kysymykseen.

Vastaajista 66% oli ollut vuoden 2013 aikana useammassa kuin yhdessä työmarkkina-asemassa (Taulukko 8.). Taulukossa 8. olen laskenut freelancer-yrittäjyyden yhtenä asemana, koska käsitteet freelancer ja yrittäjyys olivat päällekkäisiä niiden henkilöiden kohdalla, joiden freelancer-toiminta tapahtui oman yrityksen kautta.

Taulukosta 9. nähdään, että yrittäjyys oli yleisin työmarkkina-asema, sillä kaikista vastaajista 56% toimi yrittäjänä. Noin puolet (53%) vastaajista toimi palkansaajana ja hyvin yleistä oli myös freelancerina (48%) tai vapaana taiteilijana (45%) toimiminen.

Kaikille vastaajille esitettiin lisäkysymyksiä heidän valitsemiinsa työmarkkina-asemiin liittyen ja tarkastelenkin tässä osiossa tuloksia pääasiassa työmarkkina-asemakohtaisesti.

Taulukko 8. Työmarkkina-asemien* lukumäärä vuonna 2013

Työmarkkina- asemien lukumäärä	Vastaajista	%
1 asemassa	58	34%
2 asemassa	64	37%
3 asemassa	38	22%
4 asemassa	8	5%
5 asemassa	3	2%
Yhteensä	171	100%

*Freelancer-yrittäjyys on laskettu yhtenä asemana.

Taulukko 9. Työmarkkina-asema suoritettun tutkinnon mukaan vuonna 2013 (N=171)*

	Kandidaatit	Lyhyet maisterit	Pitkät maisterit	Ei tutkintoa	Kaikki vastaajat
Vapaa taiteilija	29%	60%	48%	7%	45%
Freelancer	29%	60%	48%	40%	48%
Palkansaaja	42%	47%	59%	53%	53%
Yrittäjä	54%	68%	47%	67%	56%
Työtön	13%	9%	11%	0%	9%
Muu tilanne	38%	26%	21%	7%	23%
N	24	47	85	15	171

*Pystysarakkeiden prosenttien yhteissummaksi tulee yli 100, koska osa oli useassa tilanteessa.

Taulukko 10. Työmarkkina-asema sukupuolen mukaan (N=169)*

	Nainen	Mies
Vapaa taiteilija	43%	46%
Freelancer	41%	56%
Palkansaaja	56%	49%
Yrittäjä	45%	69%
Työtön	9%	10%
Muu tilanne	29%	17%
N	99	70

* Taulukon ulkopuolelle on jätetty Jokin muu-sukupuoli, ryhmän pienen koon vuoksi.

**Pystysarakkeiden prosenttien yhteissummaksi tulee yli 100, koska osa oli useassa tilanteessa.

Vapaat taiteilijat

Vapaa taiteilijuus oli lähes yhtä yleistä naisille (43%) ja miehille (46%). Tutkintoryhmien välillä tuloksissa oli eroja siltä osin, että vapaa taiteilijuus oli selvästi yleisempää pitkille maistereille (48%) ja lyhyille maistereille (60%) kuin kandidaateille (29%). Kaikkein vähiten (7%) vapaita taiteilijoita oli tutkinnottomien ryhmässä.

Vapaat taiteilijat olivat harvimmin ainoastaan yhdessä työmarkkina-asemassa. Vain 3% vapaita taiteilijoista oli ollut vuoden 2013 aikana ainoastaan vapaana taiteilijana. Tulos selittyy osittain sillä, että moni harjoitti taiteellista toimintaa yrittäjänä. Niitä jotka olivat ainoastaan vapaataiteilija-yrittäjinä (ei muita työmarkkina-asemia) oli 25% vapaita taiteilijoista. Emme kuitenkaan voi tietää toimivatko taiteilija-yrittäjät yrityksensä kautta ainoastaan taiteilijoina vai tekivätkö he yrityksensä kautta myös toimeksiantoja. Rensujeffin tutkimuksen mukaan vuonna 2010 valokuvataiteilijoista vain 3% oli tehnyt ainoastaan taiteellista työtä ja taiteeseen liittyvien tai muiden töiden tekeminen oli heille varsin yleistä. Valokuvataiteilijat tekivät hänen mukaansa yleisesti myös valokuvaajan, lehtikuvaajan tai mainoskuvaajan töitä (Rensujeff 2010,161-162).

Tutkimukseeni osallistuneilta vapailta taiteilijoilta kysyttiin, mistä he saivat pääasiallisen rahoituksen taiteelliselle toiminnalleen. Heistä 65% ilmoitti saaneensa apurahaa. Toiseksi yleisintä oli rahoittaa taiteellista toimintaa toisesta työstä saaduilla tuloilla. Rensujeffin (2014,162) mukaan vuonna 2010 apurahansaajia oli valokuvataiteilijoiden joukossa 78%.

Vapaita taiteilijoista 20% oli vuoden 2013 aikana työllistänyt myös jostain toista henkilöä itsensä lisäksi. Useimmin taiteilija työllisti yhtä henkilöä, mutta eräs vapaa taiteilija kertoi työllistäneensä jopa 15 henkilöä. Moni korosti työllistäneensä toista ihmistä ainoastaan projekti- tai keikkaluontoisesti. Lisäksi useat kokivat työllistävänsä ihmisiä välillisesti tilaamalla teoksia tai kuljetuksia, mutta laskin työllistämiseksi ainoastaan tilanteet, joissa taiteilija oli maksanut hänelle työskentelevälle henkilölle suoraan palkkaa tai palkkiota tehdystä työstä.

Taulukko 11. Vapaan taiteilijan pääasiallinen rahoitus (N=77)

	%
Apuraha	65%
Teosmyynnit	17%
Omat varat	12%
Muu työ	26%
Ei rahoitusta	3%
N	77

*Osa mainitsi useita lähteitä.

Taulukko 12. Freelancerin laskutustavat (N=82)*

	%
Verokortti	27%
Toiminimi	67%
Henkilöyhtiö	1%
Muu yhtiö	10%
N	82

*Yhdellä vastaajalla saattoi olla useita laskutustapoja.

Freelancerit

Vastaajista 48% toimi vuoden 2013 aikana freelancereina. Freelancerit laskuttivat pääosin yrityksen kautta. Ainoastaan 27% käytti laskuttamiseen verokorttia. Luettuani työmarkkina-asemavaihtoehdot moni haastateltavista huomautti, että freelancer ja yrittäjä ovat sama asia. Tulosten näkökulmasta tämä pitää enemmistön kohdalla paikkansa ja asia on otettu huomioon Taulukossa 8. Freelancerina toimiminen oli miehille (56%) hieman yleisempää kuin naisille (41%).

Palkansaaja

Palkansaajia oli vastaajien joukossa 53% ja se oli toiseksi yleisin työmarkkina-asema heti yrittäjyyden jälkeen. Naiset (56%) olivat hieman miehiä (49%) yleisemmin palkansaajia ja palkansaajuus oli myös jonkin verran yleisempää pitkille maistereille, kuin muille tutkintoryhmille. Palkansaajille oli muita työmarkkinaryhmiä yleisempää olla ainoastaan yhdessä asemassa. 32% palkansaajista oli ollut vuoden 2013 aikana ainoastaan palkansaajana. Yleisin työsuhdemuoto oli vakinainen kokopäiväinen työsuhde, joita oli 48% kaikista työsuhhteista.

Taiteen maisterit työelämässä -kyselyissä henkilöitä, joille palkansaajuus oli vastaushetkellä pääasiallinen työmarkkina-asema oli vastaajien joukossa 65%¹⁰, 68%¹¹, 63%¹² ja 71%¹³. Viimeisimmän selvityksen mukaan 74%¹³ palkkatyössä olevista oli vakituudessa työsuhteessa. Tulokset eivät ole suoraan verrattavissa, sillä kysymyksen asettelu on ollut eri. OOP on kyselyissään tiedustellut pääasiallista työmarkkina-asemaa vastaushetkellä, kun itse kartoitin kaikkia työmarkkinatilanteita yhden kalenterivuoden aikana. Kyselyraporteissa ainoastaan Luoto¹⁰ on eritellyt tuloksia koulutusohjelmakohtaisesti ja toteaa nimenomaan valokuvataiteen ko:sta valmistuneiden pääosin työllistyneen itsensä itsensä. Hänen taulukostaan voidaan nähdä palkansaajuuden olleen valokuvataiteen ko:sta valmistuneille tuolloin keskimääräistä harvinaisempaa, vain 33% oli ilmoittanut pääasiallisesti asemakseen palkkatyön kun kaikista vastaajista 65% oli palkkatyössä.

Yrittäjät

Yrittäjiä oli vastaajista 56% ja yrittäjyys oli yleisin työmarkkina-asema. Miehet (69%) olivat hieman naisia (45%) yleisemmin yrittäjiä. Yrittäjyys oli yleisin työmarkkina-asema kandidaateille, lyhyille maistereille ja tutkinnottomille. Pitkille maistereille palkansaajuus oli kuitenkin yrittäjyyttä yleisempää ja yrittäjyys oli heille itseasiassa vasta neljänneksi yleisin työmarkkina-asema. Taiteen maisterit työelämässä-kyselyissä pääasiallisesti ”freelancerina tai yrittäjänä” oli vastaajista 25%¹⁰, 23%¹¹, 27%¹² ja 20%¹³. Kuten edellä jo mainitsin, kysymyksen asettelu oli kuitenkin kyselyissä eri, joten tulokset eivät ole suoraan verrattavissa tämän tutkimuksen tuloksiin.

Kysyin yrittäjiltä heidän yritysmuotoaan, liikevaihtoa, sekä yrityksen työllistävää vaikutusta. Olen päätenyt tarkastelemaan toiminimiä ja osakeyhtiöitä erillään, koska niiden liikevaihdoissa ja työllistävyydessä oli niin suuria eroja. Yrityksiä vastaajilla oli kaiken kaikkiaan 95, joista toiminimiä oli 77, henkilöyhtiöitä 2 ja osakeyhtiöitä 16.

Suurin osa (81%) vastaajien yrityksistä oli siis toiminimiä. Toiminimien ja henkilöyhtiöiden kohdalla liikevaihto oli yleisimmin 20 001–40 000 euroa

---

10 Taiteen maisterit työelämässä-kysely: vuosina 2001–2002 valmistuneet

11 Taiteen maisterit työelämässä-kysely: vuonna 2004 valmistuneet

12 Taiteen maisterit työelämässä-kysely: vuosina 2006–2007 valmistuneet

13 Taiteen maisterit työelämässä-kysely: vuosina 2008–2009 valmistuneet

Taulukko 13. Palkansaajien työsuhteet (N=90)*

	%
Vakinainen kokopäiväinen	48%
Vakinainen osa-aikainen	7%
Määräaikainen kokopäiväinen	24%
Määräaikainen osa-aikainen	26%
N	90

*Yhdellä vastaajalla saattoi olla useita työsuhteita vuoden 2013 aikana.

(33%). Vuonna 2013 arvonlisäverottoman vähäisen liiketoiminnan raja oli 8500 euroa (Verohallinto, 2014). Monen toiminimen ja henkilöyhtiön (30%) liikevaihto jäi tämän rajan alle. Näiden vähäisen liiketoiminnan yritysten voi ajatella tuottavan ”sivutuloa”. Toiminimien ja henkilöyhtiöiden pienin ilmoitettu liikevaihto oli 1000 euroa ja suurin 110 000 euroa.

Toiminimistä 9% oli työllistänyt vuonna 2013 myös muita henkilöitä yrittäjän itsensä lisäksi, yleisimmin 1-2 henkilöä ja enimmillään 3 henkilöä. Moni korosti että kyse oli hyvin pienistä projektiluontoisista työllistyksistä.

”Ihan muutamia päiviä on ollu assistentti, ajottaisesti tuntityöntekijänä.”

Osakeyhtiöitä oli huomattavasti vähemmän, 17% kaikista yrityksistä. Tutkinnotomilla oli muita tarkasteluryhmiä huomattavasti yleisemmin osakeyhtiö. Tutkinnotomista 40%:lla oli osakeyhtiö, kun vastaavasti pitkistä maistereista 8%:lla, lyhyistä maistereista 4%:lla ja kandidaateista 4%:lla oli osakeyhtiö. Osakeyhtiöiden liikevaihdoissa oli suuria eroja. Pienin arvioitu liikevaihto oli 35 000 ja suurin 900 000. Yleisin liikevaihtoluokka osakeyhtiölle oli 300 001–600 000 euroa.

Osakeyhtiöistä 75% oli työllistänyt vuoden 2013 aikana myös muita henkilöitä vastaajan lisäksi, yleisimmin 1–2 henkilöä ja enimmillään 12 henkilöä. Usein yritys työllisti vastaajan lisäksi toisia osakkaita tai projektiluontoisesti palkattuja työntekijöitä

Tarkasteltaessa kaikkien yritysten liikevaihtojen keskiarvoja suoritettun tutkinnon mukaan (Taulukko 16.), voidaan havaita selkeitä eroja ryhmien

Taulukko 14. Toiminimien ja henkilöyhtiöiden liikevaihdot (N=73)

Liikevaihto (€)	%
alle 8 500	30%
8 500–20 000	21%
20 001–40 000	33%
40 001–60 000	7%
60 001–80 000	5%
yli 80 000	4%
Yhteensä	100%

Taulukko 15. Osakeyhtiöiden liikevaihdot (N=13)

Liikevaihto (€)	%
alle 50 000	15%
50 000–100 000	23%
100 001–300 000	15%
300 001–600 000	31%
600 001–900 000	15%
Yhteensä	100%

Taulukko 16. Yrittäjien yritysten liikevaihtojen keskiarvo suoritettuna tutkinnon mukaan (N=86)

	N	Liikevaihto(€)
Kandidaatit	13	34 700
Lyhyet maisterit	28	36 400
Pitkät maisterit	36	70 100
Ei tutkintoa	9	190 600
N	86	

välillä. Tutkinnottomien yritysten liikevaihtojen keskiarvo on huomattavasti muita ryhmiä suurempi. Syy on se, että tutkinnottomilla oli muita ryhmiä huomattavasti yleisemmin osakeyhtiö ja osakeyhtiöiden liikevaihdot¹⁴ olivat toiminimiä suurempia.

14 Vastaajien ilmoittamat liikevaihdot perustuvat heidän arvioonsa yrityksensä liikevaihdosta. Luvut eivät siis perustu tarkkoihin tietoihin, sillä helmi-maaliskuussa moni ei ollut vielä suorittanut tilikauden 2013 tilinpäätöstä. Taulukoiden 13. ja 14. luokittelu on tehty jälkikäteen.

Työttömyys

Vastaajista 9.4% oli ollut työttömänä vuoden 2013 aikana kun samana vuonna Tilastokeskuksen mukaan kansallinen työttömyysaste oli 8.2%. Vastaajien työttömyyden keskimääräinen kesto oli 4 kuukautta. Lyhyimmillään työttömyys kesti kuukauden ja pisimillään koko vuoden. Tutkinnottomien joukossa ei ollut lainkaan työttömiä. Työttömyys oli kandidaateille (13%) hieman yleisempää kuin lyhyille maistereille (9%) ja pitkille maistereille (11%).

Muutama toi ilmi, että ei voinut olla teoriassa työtön, vaikka käytännössä olikin. Lisäksi muutama taiteilija mainitsi, että vaikka olisi tehnytkin töitä, ei se välttämättä taannut tuloja.

”Mä sain jonku apurahan, millä mä elin, mutta mä olin myös ikäänku työtön, tai mulla ei ollut mitään tuloa. Mä hain tukea, mutta mä en saanut mitään työttömyystukea, eli mä en ollut siis työtön. Mut ehkä laskettiin yrittäjäksi, vaikka mulla ei ollut tuloja ja mä en sen takia ehkä sitte saanu työttömyystukea, koska mä itse työllistin itseni. Nää on näitä omituisia juttuja.”

”Mä olen freelancer-yrittäjä, joka on kyllä osittain työtön, koska työtilanne on niin huono.”

”Mä voin heti sanoo että miinukselle meni, näin mun kirjanpitäjäni sanoi. -mul oli tuloja, mutta kun taiteellisen toiminnan menot on jatkuvasti suuremmat ku ne tulot.”

Muu tilanne

Muussa tilanteessa oli 23% vastaajista. Yleisin muu tilanne oli äitiysloma, hoitovapaa tai vanhempainvapaa. Nämä kattoivat noin puolet muista tilanteista. Seuraavaksi yleisin muu tilanne oli opiskelijuus. Muussa tilanteessa oleminen oli naisille (29%) yleisempää kuin miehille (17%). Tämä selittyy sillä, että naiset olivat miehiä useammin äitiyslomalla, hoitovapaalla tai vanhempainvapaalla.

4.5 Vastaajien ammatit

Pääasiallisen toimeentulon lähde

Lähes puolet vastaajista (47%) sai pääasiallisen toimeentulonsa valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työstä. Osa teki pääasiallisesti muuta valokuva-alan työtä (20%) tai täysin muun alan työtä (22%). Loput (11%) saivat pääasiallisen toimeentulonsa jostain muista lähteistä kuin työstä. Pääasiallisesti työllisistä 153 henkilöstä, 75% teki päätyökseen valokuva-alan työtä.

Yleisin muu valokuva-alan työ oli valokuvauksen opettajan työ ja noin puolet muuta valokuva-alan työtä tekevistä toimikin valokuvauksen opettajana. Muun alan työ oli useimmin puolestaan graafinen suunnittelu. Työelämän ulkopuolisia tulonlähteitä olivat yleisimmin vanhempainraha ja työttömyystuki.

Pääasiallisen toimeentulon tarjoava ammatti

Yleisimmät pääasiallisen tulon tarjoavat työtehtävät olivat valokuvaajan työ (27%), taiteilijan työ (25%), valokuvauksen opettajan työ (11%) ja graafisen suunnittelijan työ (8%). Taiteilijoista noin puolet (51%) identifioi itsensä valokuvataiteilijaksi.

Pääasiallisen toimeentulonsa valokuvaajana saavista 78% oli yrittäjiä ja pääasiallisen toimeentulonsa taiteilijana saavista 67% oli yrittäjiä. Yrittäjyys oli siis varsin yleistä näissä ammateissa toimivien keskuudessa.

Tutkintoryhmien välillä oli havaittavissa eroja pääasiallisen toimeentulon tarjoavan ammatin suhteen. Kukaan tutkinnottomista ei saanut pääasiallisesti tulojaan taiteilijan ammatista. Yleisintä taiteilijuus oli lyhyille maistereille ja toiseksi yleisintä pitkille maistereille. Valokuvaajan työ pääasiallisen toimeentulon lähteenä oli yleisempi kandidaateille ja tutkinnottomille kuin lyhyille ja pitkille maistereille. Toisin sanoen maisteriksi valmistuneelle yleisintä oli toimia taiteilijana kun taas tutkinnottomalle ja kandidaatille yleisintä oli toimia valokuvaajana. Valokuvauksen opettajana pääasiallisesti toimivasta 17 henkilöstä 16 oli pitkiä tai lyhyitä maistereita, eli opettajana toimiminen oli huomattavasti yleisempää maisteriksi valmistuneelle kuin tutkinnottomalle tai kandidaatille. Graafisena suunnittelijana toimiminen oli puolestaan yleisempää tutkinnottomille ja pitkille maistereille kuin kandidaateille tai lyhyille maistereille.

Taulukko 17. Pääasiallisen toimeentulon lähde (N=171)

	N	%
Valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työ	80	47%
ainoastaan valokuvaajana tai valokuvataiteilijana	51	30%
Muu valokuva-alan työ	35	20%
Muun alan työ	38	22%
Muut lähteet	18	11%
Yhteensä	171	100%

Taulukko 18. Pääasiallisen toimeentulon tarjoavat työtehtävät (N=153*)

Työ	N	%
Valokuvaaja	41	27%
Taiteilija	39	25%
Valokuvaaja-taiteilija**	5	3%
Valokuvauksen opettaja	17	11%
Graafinen suunnittelija	12	8%
Kuvatoimittaja	4	3%
Tutkija	4	3%
Muu valokuva-alan työ	7	5%
Muu visuaalisen alan työ	8	5%
Täysin muun alan työ	16	10%
Yhteensä	153	100%

*Mukana ei ole vastaajia, joiden pääasiallinen toimeentulo ei tullut työstä. / **Ko-
kivat kummankin yhtä merkittäväksi.

Taulukko 19. Yleisimmät pääasiallisen toimeentulon tarjoavat ammatit suoritetun tutkinnon mukaan

	Yleisin pääasiallisen toimeentulon tarjoava ammatti	Toisiksi yleisin pääasiallisen toimeentulon tarjoava ammatti
Kandidaatit	valokuvaaja	muun alan työ
Lyhyet maisterit	taiteilija	valokuvaaja
Pitkät maisterit	taiteilija	valokuvaaja
Ei tutkintoa	valokuvaaja	graafinen suunnittelija

Pääasiallisesti valokuvaajana tai valokuvataiteilijana toimivilta kysyttiin tekivätkö he ainoastaan valokuvaajan tai taiteilijan työtä vai tekivätkö he myös muuta työtä. Heistä yli puolet ilmoitti toimivansa ainoastaan valokuvaajana tai taiteilijana. Valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työn ohella muuta työtä tekeville ylivoimaisesti yleisin sivutyö oli valokuvauksen opettajan työ.

Pääasiallisesti muuta kuin valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä tekeviltä kysyttiin puolestaan tekivätkö he lainkaan valokuvaajan tai taiteilijan työtä. Heistä 70% vastasi tehneensä valokuvaajan tai taiteilijan työtä pääasiallisen työnsä ohessa ja 30% vastasi, ettei ollut tehnyt lainkaan valokuvaajan tai taiteilijan työtä vuoden 2013 aikana. Kun luvut suhteutetaan koko joukkoon niin ainoastaan 16% vastaajista ei ollut tehnyt lainkaan valokuvaajan tai taiteilijan työtä. Joskin heistäkin osa teki muuta valokuva-alan työtä pääasiallisena työnään vaikkei toiminutkaan lainkaan valokuvaajana tai taiteilijana. Täysin valokuva-alan ulkopuolella toimikin ainoastaan noin 10% vastaajista.

Syitä tehdä muuta kuin valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä

Syytä muun työn tekemiseen tiedusteltiin kaikilta, jotka ilmoittivat tekevänsä pää- tai sivutyönä, jotain muuta kuin valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä. Osa reagoi kysymykseen negatiiviseksi tulkittavalla äännähdyksellä. Reaktiot olivat ymmärrettäviä, sillä kysymykseen sisältyy arvottava piiloviesti:

mikäli teet jotain muuta kuin valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä, pitää sinun se jollain tapaa perustella. Kysymys oli kuitenkin kokonaisuuden kannalta tärkeä. Halusin selvittää, miksi vastaajat ovat päätyneet tekemään muuta kuin sitä, mihin koulutus heitä ensisijaisesti valmentaa. Pääosa opinnoista valmistaa opiskelijaa valokuvataiteilijan tai valokuvaajan ammattiin, näin ollen valokuvauksen opettajan ja tutkijan työ laskettiin koulutusta ainoastaan osittain vastaavaksi työksi, sillä kumpaankin varmasti tarvitaan taitoja, joita koulutus ei sellaisenaan tällä hetkellä takaa. Osa haastateltavista kuitenkin koki, ettei valokuvauksen opettajan tai tutkijan työ sinänsä eronnut valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työstä.

”Vähän vaikee vastata ku mä tykkään opettamisesta. Mä opetan valokuvausta ni mä en nää sitä mitenkää erillisenä, että se poikkeis...koska kyllä mä niinku edelleenki teen valokuvataiteilijan työtä, mutta ei sillä tienaa hölkäsen pöläystä.” (Valokuvauksen opettaja)

Muun työn tekeminen johtui monen kohdalla useista yhtäaikaista tekijöistä. Yleisin syy muun työn tekemiseen oli kiinnostus muuhun työhön (53%). Tulos on positiivinen, sillä se viestii siitä, että moni on vapaaehtoisesti va-

Taulukko 20. Miksi tekee muuta kuin valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä (N=102*)

	Pääasiallinen syy (lkm)	Toissijainen syy (lkm)	Yhteensä %
Taloudelliset syyt	35	12	46%
Kiinnostus muuhun työhön	42	12	53%
Valokuvaajan työtä ei ollut tarpeeksi saatavilla	5	9	14%
Kaikki yllämainitut syyt**	13	-	13%
Muut syyt	7	12	19%
Yhteensä	102	45	*

*Ainoastaan valokuvaajan tai taiteilijan työtä tekevät, sekä työelämän ulkopuolella olevat eivät ole mukana. /**Lisätty analyysivaiheessa vaihtoehtoksi sillä niin moni vastasi näin.

linnut tehdä (myös) muuta. Silti varsin yleistä oli tehdä muuta työtä myös taloudellisista syistä (46%).

”Valokuvaajan työtä ei oo kauheesti tarjolla, josta syystä mä en oo sitä harkinut pitkään. Sitten mulla oli kiinnostusta tohon opettajan työhön, ja mä tarvitsin sitä työtä taloudellisista syistä ja valokuvataiteilijana mä en oo koskaan työskennellykkään eli se ei oo tavallaan ollu mulle vaihtoehtokaan.”(Valokuvauksen opettaja)

”Rutiinit mun elämässä on hyvä asia, koska jos mä teen vapaata taidetta niin mulla lipsahtaa heti ihan hulluksi elämä. Mun luonne on sellanen, et mä tykkään kokopäivätyöstä sen takia, että se ryhdistää mun arkea. Se työmuoto itsessään on hyvä myös taiteelle itseasiassa –ne tukee toisiaan.” (Muussa valokuva-alan työssä)

Myös muutamat valokuvaajat toivat esille, että ainoastaan valokuvataiteilijana toimiminen tuntui taloudellisesti mahdottomalta. Näin ollen myös valokuvaajan työtä tehtiin taloudellisista syistä.

”Jossain vaiheessa oli haaveena elättää itsensä valokuvataiteilijuudella, mut se karisi aika nopeesti ku on perhettä ja menoja, kiinteitä kuluja. Totesin et se ei ainakaan mun kohalla onnistunut, se semmonen valokuvataiteilijuus. Sit se muuttu tällaseen valokuvaajan hommaan.” (Valokuvaaja)

”Mä oon valokuvaaja, joka tekee rahakeikkoja ja sit mä oon myös kuvataiteilija - -et oon mä myös viime vuonna tehny näyttelyä ja semmosta, mut se ei siis tuo ta rahaa vaan kuluttaa. Mä mietin niitä aikasempia kohtia, et missä töissä on toiminu, mä en ehkä maininnu siinä sitä valokuvataiteilijaa tai kuvataiteilijaa, koska mä en laske sitä työks, koska siitä ei saa rahaa.” (Valokuvaaja-taiteilija)

”On pakko tehdä töitä valokuvaajana, jotta voi työskennellä valokuvataiteilijana.” (Valokuvaaja-taiteilija)

4.6 Taiteen ja valokuvan toimikentät

Taide- ja valokuvatoiminnan luonnetta tiedusteltiin kaikilta, jotka olivat edes jossain määrin toimineet valokuvaajina tai taiteilijoina vuoden 2013 aikana. Kysymyksessä vastaajaa pyydettiin valitsemaan annetuista vaihtoehdoista parhaiten omaa toimintaa kuvaava ammattinimike. Vaihtoehdot olivat: va-

Taulukko 21. Valokuvaaja- ja taiteilijatoimintaa vuonna 2013 parhaiten kuvaava ammattinimike (N=143*)**

Ammattinimike	N	%
Valokuvaaja	39	27%
Valokuvataiteilija	37	26%
Kuvataiteilija	21	15%
Kuvajournalisti	11	8%
Mainoskuvaaja	5	3%
Videotaiteilija	1	1%
Muotokuvaaja	1	1%
Jokin muu	28	20%
Yhteensä	143	100%

*Mukana ei ole vastaajia, jotka eivät toimineet lainkaan valokuvaajana tai taiteilijana. / ** Ammattinimike kuvasi osan kohdalla pääasiallista työtä ja osan kohdalla sivuasiallista toimintaa.

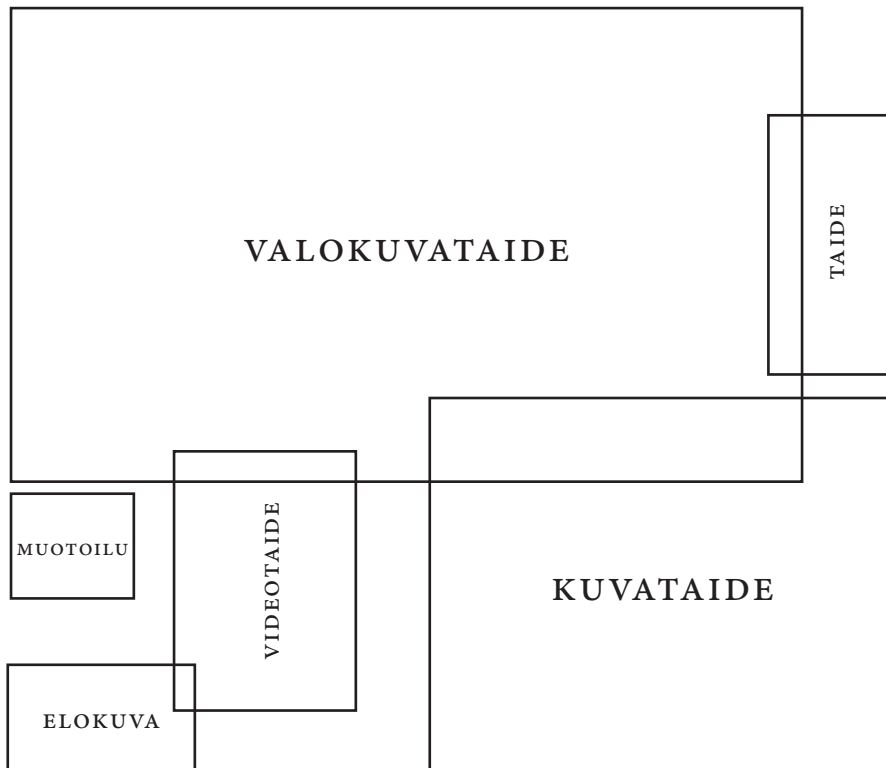
lokuvaaja, valokuvataiteilija, kuvataiteilija, kuvajournalisti, mainoskuvaaja, videotaiteilija, muotokuvaaja ja jokin muu. Useimmin valittu nimikkeet olivat valokuvaaja (27%) ja valokuvataiteilija (26%). Annetut vaihtoehdot olivat kuitenkin ilmeisen huonot, mikä näkyy muun muassa suurena ”jokin muu”-vastausten määränä.

Moni vastaajista kuvaili ”jokin muu”-vastauksessaan tai haastattelun avokysymysten kohdalla valokuva- tai/ja taidealan toimintaansa tarkemmin. Päätin laskea koko aineistossa esiintyvät vastaajien valokuvaaja- ja taiteilijatoimintaa kuvaavat käsitteet, joista olen koonnut Kuviot 1 ja 2. Kuvioissa palasten koko on suhteessa siihen, miten moni vastaaja on maininnut toimivansa tietyllä kentällä.

Ainoastaan 32:n henkilön kohdalla jäi valokuvatoiminnan luonne vaille valokuvaa tarkempaa selvennystä (koodattu valokuva). Niistä valokuvaajista joiden toiminnalle löytyi tarkempi määre, moni näyttäisi sijoittuvan kuva-

Kuvio 1. Valokuvaajien toimikentät. Laatikon koko on suhteessa siihen miten moni vastaaja on maininnut toimivansa tietyllä kentällä.

Kuvio 2. Taiteilijoiden toimikentät. Laatikon koko on suhteessa siihen, miten moni vastaaja on maininnut toimivansa tietyllä kentällä.

journalistin tai lehtikuvaajan työhön. Kuvaajia toimi myös mainoskuvan ja kaupallisen kuvan puolella. Yllättävän moni toimi myös kuvatoimittajana.

Taiteen puolella valokuvataide oli yleisimmin mainittu taiteellista työskentelyä kuvaava käsite. Valokuvataidetta tekeviä oli kokonaisuudessaan 53 henkilöä, mutta pääasiallisen toimeentulonsa valokuvataiteesta sai vain 25 henkilöä. Yli puolet teki siis valokuvataidetta muun työn tai toiminnan ohessa. Kuvataide oli valokuvataiteen jälkeen seuraavaksi yleisin taiteellista työskentelyä kuvaava käsite.

Kuvioita tarkastellessa kannattaa ottaa huomioon, että yksi henkilö on saattanut ilmoittaa useita vaihtoehtoja. Esimerkiksi sama henkilö on saattanut ilmoittaa olevansa lehtikuvaaja ja mainoskuvaaja tai valokuvataiteilija ja kuvataiteilija. Kyseessä on siis melko karkea luonnehdinta, joka perustuu vapaavalintaisiin kuvauksiin, eikä sinänsä tarkkoihin määriin. Kuviot luovat kuitenkin suuntaa-antavaa kuvaa vastaajien valokuvaaja- ja taiteilijatoiminnan rakenteista.

Jälkiviisaana olisin lisännyt haastattelulomakkeeseen vielä yhden kysymyksen, jossa vastaaja olisi saanut vapaasti kuvata valokuvaajan työtään tai/ ja taiteellista työskentelyään muutamalla lauseella.

4.7 Tulot ja tyytyväisyys toimeentuloon

Vastaajilta kysyttiin heidän vuoden 2013 nettotulojaan kolmella karkealla tuloluokalla. Taulukosta 22. voidaan nähdä, että tulojen suhteen tutkintoryhmien välillä oli joitakin eroja. Kandidaateille oli muita ryhmiä yleisempää sijoittua pienimpään tuloluokkaan. Tämä selittynee sillä, että puolet kandidaateista opiskeli yhä. Tutkinnottomien ryhmälle oli muita ryhmiä yleisempää sijoittua puolestaan suurimpaan tuloluokkaan. Tätä selittää osittain aiemmin tehty havainto siitä, että tutkinnottomilla oli muita ryhmiä useammin liikevaihdoltaan suurehko osakeyhtiö.

Miesten ja naisten välillä tuloksissa oli eroja siltä osin, että miehet sijoituivat naisia harvemmin pienimpään tuloluokkaan ja naisia yleisemmin keskimmäiseen tuloluokkaan. Miehet ja naiset sijoittuivat yhtä yleisesti ylimpään tuloluokkaan.

Useimmissa muissa tutkimuksissa tuloja tarkastellaan bruttotuloina. Jotta tuloksiani olisi helpompi verrata muiden tutkimusten tuloksiin, olen Taulukon 21. alle muuntanut käyttämäni nettotuloluokat bruttotuloluokiksi käyttäen hyväksi palkansaajan tuloverolaskuria vuodelta 2013¹⁵.

Tuoreimmassa Taiteen maisterit työelämässä -kyselyssä 32%:lla tulot olivat 30 000€–39 999 euroa ja 29%:lla tulot ylittivät 40 000 euroa (Rönkkönen, 2012). Tuloluokat olivat kyseisessä tutkimuksessa hieman erilaiset, mutta ainakin yli 40 000€ tienaaavien määrä näyttäisi olevan suhteellisen sama, joskin tähän tutkimukseen osallistuneiden kohdalla hieman suurempi osa (35%) tienasi yli 40 000 euroa. Tutkimusten kohderyhmät eivät ole kuitenkaan täysin vertailukelpoisia. Taiteen maisterit työelämässä-kyselyn kohderyhmän muodostavat kaksi vuotta sitten maisteriksi valmistuneet, kun tämän tutkimuksen kohdalla mukana oli jopa 20 vuotta sitten valmistuneita, jotka ovat kerenneet huomattavasti pidempään jo rakentaa uraa.

Taiteilijan asema 2010-selvityksessä valokuvataiteilijoiden konstruoidut vuositulot olivat keskimäärin 33 608 euroa. Samana vuonna freelancer valokuvaajien keskimääräiset tulot olivat puolestaan 22 200 euroa, kokonaislas-

---

15 <http://www.veronmaksajat.fi/luvut/laskurit/palkansaajan-tuloverolaskuri-2013/>

Taulukko 22. Nettotulot suoritettun tutkinnon mukaan (N=171)

	Kandidaatit	Lyhyet maisterit	Pitkät maisterit	Ei tutkintoa	Kaikki vastaajat
alle 14 000 euroa	42%	19%	16%	13%	20%
14 000–28 000 euroa	29%	47%	52%	20%	44%
yli 28 000 euroa	29%	34%	32%	67%	35%
Yhteensä (N)	100%(24)	100%(47)	100%(85)	100%(15)	100%(171)

* Tuloluokat bruttona ~ alle 16 500 euroa, 16 500–40 500 euroa, yli 40 500 euroa.

Taulukko 23. Nettotulot sukupuolen mukaan (N=169)*

	Naiset	Miehet
alle 14 000 euroa	28%	10%
14 000–28 000 euroa	36%	54%
yli 28 000 euroa	35%	36%
Yhteensä (N)	100%(99)	100%(70)

*Taulukon ulkopuolelle on jätetty Jokin muu-sukupuoli, ryhmän pienen koon vuoksi.

Taulukko 24. Tyytyväisyys toimeentuloon nettotulojen mukaan (N=171)*

	alle 14 000 euroa	14 000–28 000 euroa	yli 28 000 euroa	Kaikki vastaajat
Erittäin tyytymätön	26%	7%	2%	9%
Melko tyytymätön	37%	30%	8%	24%
Melko tyytyväinen	34%	58%	45%	49%
Erittäin tyytyväinen	3%	5%	45%	19%
Yhteensä (N)	100%(35)	100%(76)	100%(60)	100%(171)

Taulukko 25. Kotimaisten tulojen pääasiallinen lähde (N=167*)

	N	%
Palkat ja palkankaltaiset palkkiot	73	44%
Toimeksiannot	43	26%
Teosmyynnit ja -tilaukset	1	1%
Julkaisut	1	1%
Apurahat ja palkinnot	28	17%
Tulonsiirrot	13	8%
Jokin muu lähde	8	5%
Yhteensä	167	100%

*Muutamalla henkilöllä ei ollut tuloja Suomesta.

kutuksen¹⁶ ollessa 39 700 (Valkama, 2012). Saman tutkimuksen tulokset vuodelta 2012 kertovat kokonaislaskutuksen nousseen 41 400 euroon, kun taas verottajalle ilmoitetut tulot laskivat 21 800 euroon (Suomen freelance-journalistit, 2013). Valokuvataiteilijoiden ja freelancer-valokuvaajien keskimääräinen tulotaso asettuu siis tuloluokan 14 000–28 000 euroa(netto) sisään, johon kuului 44% vastaajista.

Kysyin tutkimukseeni osallistuneilta henkilöiltä, miten tyytyväisiä he olivat toimeentuloonsa. Suurimpaan tuloluokkaan kuuluvat olivat useimmin melko tyytyväisiä (45%) tai erittäin tyytyväisiä (45%) toimeentuloonsa. Kahdessa alemmassa tuloluokassa yleistä oli olla melko tyytymätön tai melko tyytyväinen. Yllättävästi pienimmässä tuloluokassa oli yleisempää olla melko tyytyväinen (34%) kuin erittäin tyytymätön (26%). Kaikki vastaukset huomioon otettaessa varsin harva (9%) oli erittäin tyytymätön toimeentuloonsa ja selvästi yli puolet kaikista vastaajista oli melko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä (Taulukko 24.).

Kotimaisten tulojen pääasiallinen lähde oli yleisimmin palkka (44%). Seu-

---

¹⁶ Kokonaislaskutus viittaa kaikkeen mikä toimeksiantajalta laskutetaan (mukaan lukien matka- ja materiaalikulut) (Valkama, 2012).

raavaksi yleisimmät kotimaisten tulojen lähteet olivat toimeksiannot (26%) ja apurahat/palkinnot (17%).

Toimeentulemisen haasteet

Osa vastaajista kuvaili haastattelun lopun vapaassa osiossa toimeentuloaan monisanaisemmin. Muutama valokuvaaja toi ilmi, että toimeksiantojen määrä oli vähentynyt viime aikoina ja tulonmuodostus oli aiempaa haasteellisempaa.

”Kaikki varmaan tietää, että toimeksiantoja on vähän vähenemässä määrin nykyään tarjolla. Se ei oo varmaan uusi uutinen. Moni varmaan sanoo tämän saman.” (Valokuvaaja)

”Kaikille jotka haaveilee lehtityöstä: kannattaa lopettaa haaveilu ja keksiä jotain parempaa elämälleen. - - Lehtipuolella, varsinkin aikakauslehtipuolella Suomessa on nykyään niin paska meininki, että en ymmärrä miten kukaan sillä kestävästi elää. Sanotaan viimesen kolmen tai neljän vuoden aikana on lähtenyt homma lapasesta. Menee niin päin helvettiä, että noitten isojen kustantajien kanssa ei freelanceri enää pärjää. Suurin osa aikakauslehtikuvaajista, joita mä tunnen yrittää epätoivosesti etsiä itelleen aikakauslehti- tai mainospuolelta sellasta duunia, mistä sais rahaa eli tää aikakauslehtikuvaaminen on enemmän semmonen kutsumusammatti nykyään.” (Valokuvaaja)

”Ajat on sellaset, että munkin liikevaihdot ja tulot on romahtanu parhaisiin vuosiin verrattuna, jos tuloista puhutaan, jotain 40 000 euroa. Että tää on nyt tällä hetkellä sellasta, kuka jää henkiin ja kuka ei, kuolinkamppailua. Silti mä vaan sitkeesti yritän vielä tällä alalla, tehdä tätä lehtikuvausta” (Valokuvaaja)

”Tällä alalla toimiminen, jos ajattelee ihan toimeentuloa, ni se on aika kausiluontosta - - toimeentulo tulee niin erilaisista tulonlähteistä.- - Mun kaltaiselle tekijälle ei oo olemassa yhtä ainutta työn ja tulon lähde.” (Kuvatoimittaja)

Jotkut taiteilijoista kertoivat myös, että heidän tulonsa vaihtelivat vuositasolla, ja että toimeentuloa varjosti jatkuva epävarmuus. Rensujeffin (2010, 13) mukaan tämä epävarmuus luo taiteilijoille paineita ja ”uran alkuvaihe toimii usein eräänlaisena suodattimena - - vain sitkeimmät taiteentekijät jatkavat uraansa epävarmuustekijöistä ja paineista huolimatta”, tällöin ”eri taiteenaloilla toimivat lopulta vain kaikkein motivoituneimmat ammattilaiset”.

”Vaihtelee nää tilanteet ja nyt on vähän hiljaisempaa tällä hetkellä, että onhan

tää aika epävarmaa. Ikinä ei tiedä mitä seuraavana vuonna tapahtuu ja mistä tulot tulee.”(Valokuvataiteilija)

”Tulot heittelee ihan hillittömän paljon vuodest toiseen, että tietyl tavalla jatkuvassa epävarmuudessa joutuu elämään.” (Valokuvataiteilija)

”Pitkiäkin jaksoja on ollut taloudellisesti todella haastavaa, että ei tähän ryhdy sillä tavalla mistään taloudellisista syistä. Kyl tää on semmonen kutsumusammatti tää valokuvataide ja jos mä olisin fiksu ihminen niin mähän lopettaisin sen nyt kun mulla on päivätyö. Mut sit jos sen lopettaa ni tekee aika suuren valinnan jättää sen kokonaan, koska takaisin on taas aika vaikee tulla, jos on rakentanu jotain pidemmän aikaa ja siis taiteilijan työhän on - se ei oo mikään myytti - se on aika köyhää.” (Muussa valokuva-alan työssä)

Muutama taiteilija toi esille myös taiteellisen työn menojen suuruuden ja yksi vastaaja kommentoi taiteellisten ja kaupallisten tulojen yhteensovittamisen haasteita verotuksen näkökulmasta.

”Mulla on taiteellisesta työstä aika isot velat. Se ei näy tietysti tässä. Mä vaan aattelin, että tästä tulee pikkasen liian ruusuinen kuva.” (Valokuvataiteilija)

”Toiminimessähän erotetaan taiteellinen toiminta ja kaupallinen valokuvaus hyvin jyrkästi - - ja mulle se on aina ollut haaste, koska mä teen sekä että ja ne ei välillä oo todellakaan selkeesti erotettavissa. Joku taidekuva saatetaan julkaista ikäänkuin mainosmielessä ja mä saan siitä jotain korvausta, niin onkse sit kaupallinen vai taidejulkaisu? Tää on verotusnäkökulmasta haasteellista, että mennään alojen ja toimitapojen mukaan sen sijaan, että yks ihminen pystyisi liikkumaan sujuvammin ja olemaan vaan yritteliäs ja keräämään ne eri muodot, mitä kautta on saanut rahaa yhteen pakettiin. Siinä on ollut hirveesti paperitöitä selvittää nää kaikki asiat - - Tämmöset tutkimuksethan toivon mukaan edesauttaa sitä, että lisääntyy tietosuus siitä, koska täähän tappaa kyllä yrittäjyyttä aika pitkälti - jos pitää istua puolet ajasta papereiden kanssa, niin se on kyllä turhauttavaa ja se ei enää kannata, jos sitä paperityötä on enemmän ku sitä rahaa tulee. Tää on semmonen asia mihin mä toivon parannusta, että tehtäs pienyrittäjille helpommaks toimia.” (Muussa valokuva-alan työssä)

Alan taloudellisiin haasteisiin suhteutettuna, hyvässä asemassa olevat tuntuivat tiedostavansa onnekkautensa.

”Nyt kun sen tämmösellä monivalinnalla listas, niin kyl mä tunnen itseni jotenki tosi etuoikeutetuks, koska mä saan tehdä sitä mitä opiskelin ja sit mulla oli vielä ihan hyvät tulot.” (Valokuvaaja)

”Mä oon aika onnekaassa asemassa valokuvataiteilijana. Mä en tiedä kuinka moni meistä nykyään pärjää pelkästään taiteellisella työllä. Mä oon tällä hetkellä tosi hyvin taiteilijana työllistynyt ja suurimmaks osaks täytyy kiittää ihan mun koulutusta siitä ja niitä kaikkia professoreita jotka siellä ramppas, että mulle on käynyt hyvin. En tiää miten muilla sitte. (Valokuvataiteilija)

4.8 Työtilanteen kansainvälisyys

Vastaajista 33% oli saanut vuonna 2013 tuloja ulkomailta. Taulukosta 26. voidaan nähdä, että ulkomaisten tulojen saajilla ulkomaiset tulot kattoivat yleisimmin selvästi alle puolet kokonaistuloista. Ainoastaan 20 henkilön kohdalla tulot kattoivat noin puolet tai yli puolet kokonaistuloista. Näistä 20 henkilöstä 16 oli pääasiallisesti taiteilijana toimivia henkilöitä. Kaiken kaikkiaan pääasiallisesti taiteilijana toimineista 39 henkilöstä 25:llä oli tuloja ulkomailta. Taiteilijoilla oli siis muita ammattiryhmiä huomattavasti yleisemmin tuloja ulkomailta.

Koska nimenomaan taiteilijoilla oli yleisimmin tuloja ulkomailta, on ymmärrettävää, että ulkomaisten tulojen yleisin lähde olivat teosmyynnit ja teos-tilaukset (Taulukko 27.). Myös toimeksiannot olivat yleisiä, sillä myös joillain valokuvaajilla ja graafisilla suunnittelijoilla oli tuloja ulkomailta.

Karttusen mukaan kansainvälinen kiinnostus suomalaista taidetta koh-

Taulukko 26. Ulkomaisten tulojen osuus kokonaistuloista (N=171)

	%
Kaikki tulot	3%
Selvästi yli puolet tuloista	4%
Noin puolet tuloista	5%
Selvästi alle puolet tuloista	21%
Ei tuloja ulkomailta	67%
Yhteensä	100%

Taulukko 27. Ulkomaisten tulojen pääasiallinen lähde (N=56)

	%
Palkat ja palkankaltaiset palkkiot	14%
Toimeksiannot	29%
Teosmyynnit ja -tilaukset	45%
Kuvamyynti	11%
Jokin muu lähde	2%
Yhteensä	100%

taan alkoi kasvaa 1990-luvun puolivälistä lähtien ja noususuhdanteeseen pääsivät mukaan nimenomaan valokuvataiteen teokset ja tekijät (2009,15). Karttusen tutkimukseen osallistuneilla eri taiteen aloja edustavalla 15 taiteilijalla oli kaikilla ollut jotain tuloja ulkomailta ja yleisimmin ulkomainen tulo oli nimenomaan myyntituloa (2009,141).

4.9 Työn ja koulutuksen vastaavuus

Suuri osa vastaajista koki heidän työnsä vastaavan osittain (66%) tai täysin (22%) valokuvataiteen ko:ssa saatua koulutusta. Ainoastaan 12% vastaajista koki, ettei työ vastannut lainkaan koulutusta (Taulukko 28.).

Valokuva-alalla pääasiallisesti työskentelevät kokivat lähes poikkeuksetta, että työ vastasi täysin tai osittain koulutusta. Muun alan työstä pääasialliset tulonsa saavat kokivat yleisemmin, ettei työ vastannut koulutusta. Silti heistäkin suurin osa koki työn vastaavan osittain koulutusta.

Vastaajalle esitettiin lisäkysymys, jos hän koki, että työ vastasi vain osittain tai ei vastannut lainkaan hänen saamaansa koulutusta. Lisäkysymyksessä haastateltavia pyydettiin kuvailemaan, miltä osin heidän työnsä ei vastannut saatua koulutusta. Lisäkysymys esitettiin kaiken kaikkiaan 132 henkilölle.

Moni, joka teki suoraan koulutukseen liittymätöntä työtä, perusteli ymmärrettävästi vastauksensa sillä, että koulutus ei varsinaisesti ollut kouluttanut häntä työhön, jota hän vuonna 2013 teki.

”Mä työskentelen kuitenkin pääasiaks liikkuvan kuvan parissa. Sen vuoksi mä oon joutunu sit itse opiskelemaan aika paljon kaikkia sellasia juttuja mitä ei tietenkään siihen koulutukseen kuulunut.” (Kuvataiteilija, pitkä maisteri)

Moni valokuvaajista ja valokuvataiteilijoista koki, ettei työ vastannut enää koulutusta, koska koulu oli käyty ennen valokuvauksen täysmittaista digitalisoitumista.

”Mä oon käyny pimiötekniikan aikana koulutuksen ja vasta valmistumisen jälkeen on digitalisoituminen alkanut. Ne tekniikat ja käytännön asiat mitä tarvitsis tässä työssä, ni niitä mä en oo mitään saanu sieltä koulutuksesta.” (Valokuvataiteilija, pitkä maisteri)

”90-luvun puolivälin jälkeen on muuttunu tosi moni asia ni ne on joutunu opetteleen itse. Mun tutkinto on niin kauan aikaa sitte suoritettu et vaikee kuvitella et sen sisältö vastais kuitenkaan sitä, mitä tänä päivänä pitää hallita.” (Valokuvaaja, pitkä maisteri)

Taulukko 28. Miten paljon työ vastaa koulutusta (N=169)

	N	%
Vastaa täysin	37	22%
Vastaa osittain	112	66%
Ei vastaa lainkaan	20	12%
Yhteensä	169	100%

Yleisin yksittäinen syy työn ja opintojen vastaamattomuuteen tuli valokuvaajilta. Kaiken kaikkiaan 23 valokuvaajana toimivaa mainitsi, että valokuvataiteen koulutus ei vastannut täysin heidän työtään kaupallisena kuvaajana, kuvajournalistina tai lehtikuvaajana, sillä painotus koulutuksessa oli ollut taiteen kentällä.

”Valokuvataiteen koulutusohjelmassa se painotus on siinä valokuvataiteen kentällä toimimisessa ja siellä toimimisessa ne ansaintamahdollisuudet on suhterajalliset. Sen takia täytyy tehdä kaupallisia ja journalistisia töitä, jotta oisriittävä ansaintataso ja se koulutusohjelman sisältö ei niin paljon vastaa siihen kaupalliseen tai journalistiseen toimintaan” (Valokuvaaja, lyhyt maisteri)

”Teen pääsääntöisesti lehtityötä ja se valokuvataiteen antama koulutus ei valmista sillälailla ammattiin, että se painottaa kyllä valokuvailmasua, mutta se on kuitenkin aika kaukana nykyajan lehtityöskentelystä” (Valokuvaaja, kandidaatti)

Osa mainitsi työmaailman eroavan koulumaailmasta ja muutama koki oppineensa enemmän työtä tehden. Moni mainitsi myös, että valokuvaajan tai taiteilijan työhön kuuluva yrittäjäyys ei ollut ollut tarpeeksi läsnä opinnoissa.

”Tässä ammatissa on niin paljo sellasia asioita mitä ei voi opiskella, mut se koulutus antaa valmiuksia toimia valokuvataiteilijana, mut sit kaikki yrityksen perustamiset ja arvonlisäverot ja kaikki laskutusasiat. Semmosiahan ei opiskeltu ollenkaan, et ne pitää sit oppii ihan itte.” (Valokuvataiteilija, lyhyt maisteri)

”Työelämä ja opiskelu on aika kaukana toisistaan. Mä opin ehkä enemmän tekemällä töitä opintojen aikana, jolloin se realismi tuli paremmin hankskaan.” (Muussa tilanteessa, pitkä maisteri)

4.10 Koulutuksen ansiot ja puutteet työelämän näkökulmasta

Viimeisessä kysymyksessä vastaajia pyydettiin mainitsemaan jokin valokuvataiteen koulutusohjelmassa opittu asia tai yleisempi kokonaisuus, joka on ollut hänen työelämänsä kannalta hyödyllinen tai tärkeä. Kysymykseen sai vastata vapaasti. Osa vastasi muutamalla lauseella ja toiset hyvinkin pitkästi.

Purin aineiston laskemalla mainittujen kurssien tai laajempien kokonaisuuksien lukumääriä. Jaoin koulutuksen hyödyt kahteen osioon. Ensimmäiseen osioon laskin mainitut kurssit ja opintokokonaisuudet (Taulukko 29.) ja toiseen osioon muut koulutuksessa hyödylliset koetut asiat (Taulukko 30.). Muihin asioihin luin vastaukset, jotka eivät olleet selkeästi palautettavissa yksittäisiin kursseihin tai asiasisältöihin, vaan olivat jossain määrin useiden kurssien aikana tai kurssien ulkopuolelta saatuja asioita. Moni halusi myös kertoa, mitä koulutuksesta jäi puuttumaan ja osa toisaalta ilmaisi haastattelun lopun avoimessa osiossa yleistä kiitollisuutta saamastaan koulutuksesta.

Taulukko 29. Yleisimmin mainitut hyödylliseksi koetut kurssit ja opintokokonaisuudet.

Opintokokonaisuus tai kurssi	Mainintojen lukumäärä
Kuvankäsittelyopinnot	18
Studiotyöskentely	15
Tekniikkakurssit	15
Vierailevien taiteilijoiden ja kuvaajien työpajat	10
Kuvajournalistiset opinnot	10
Teoriakurssit	9
Näyttelyihin liittyvät opinnot	7
Taidehistoria	6
Valokuvahistoria	5
Muut taideopinnot (esim. piirustus- ja maalaus)	5
Ammattikäytäntöjen opiskelu	5

Hyödylliset kurssit ja opintokokonaisuudet

Useimmin hyödyllisinä opintokokonaisuuksina mainittiin kuvankäsittelyopinnot (18), studiotyöskentely (15) ja tekniikkakurssit (15).

”Konkreettisimmillaan kuvankäsittelytaito on semmonen, mitä joka paikassa tarvii, mut se kuulostaa vähän banaalilta tietysti koska mähän opiskelin siellä monta vuotta ja opin paljon tärkeämpiäkin asioita, mutta toi on konkreettinen asia.” (Tutkija, pitkä maisteri)

”Kuulostaa varmaan vähän hullulta, mutta ainaki tietotekniikka on ollut aika tärkeä, atk ja noi photoshopit ja muut, ja sitte ihan valokuvauksen perusta, että tietää miten käytetään kameraa.” (Valokuvataiteilija, pitkä maisteri)

”Tekniset taidot, mitä oppi kuvantekemiseen sekä analogisen että digitaalisen tekemisen suhteen. Ne on ollu ihan tosi tärkeitä.” (Valokuvaaja-taiteilija, lyhyt maisteri)

Teknisten kurssien lisäksi kiitosta saivat vierailevien taiteilijoiden ja kuvaajien työpajat. Osa haastateltavista mainitsi nimeltä jonkun tietyn heitä inspiroineen vierailevan opettajan.

Taulukko 30. Muut koulutuksessa hyödylliseksi koetut asiat.

Opinnoista saatu hyöty	Mainintojen lukumäärä
Kontaktit ja verkostoituminen	15
Valmiudet taiteelliseen työskentelyyn	13
Ilmaisun kehittyminen	12
Kritiikit ja keskustelu	11
Ajattelun kehittyminen	9
Ihmissuhteet ja opiskelutoverit	7
Näkemis- ja katsomistaidon kehittyminen	7
Valokuvataiteen kentän hahmottuminen	6
Opintojen laaja-alaisuus	6
Koulutus kokonaisuutena	6

”Vierailevien taiteilijoiden työpajat oli kaikkein kiehtovimpia, et joku laitoksen ulkopuolinen tuli kertomaan omasta työstään ja haastamaan meitä tekemään jotenkin uudella tavalla.” (Kuvataiteilija, lyhyt maisteri)

”Oli paljon työpajoja, erilaisia vetäjiä, että on niinku useilta tekijöiltä oppinu asioita ja tavannu erilaisia ihmisiä siinä koulutuksen aikana. Itsevarmuuden saaminen siinä tekemisessä ja semmonen kasvaminen siinä, ne on varmaan päälimmäisenä jääny mieleen ja siinä sivussa tietty kaikki tekniset osaamiset ja tämmöset.” (Valokuvaaja, kandidaatti)

Kuvajournalistiset opinnot mainittiin myös varsin usein. Osa koki hyötynensä myös teoria- ja historiakursseista, sekä näyttelyihin liittyvistä opinnoista.

”No tietysti se kuvajournalismin kurssi, et kylhän me siellä käytiin läpi, mitä on edessä ja minkälaisia tehtäviä lehtikuvaaja joutuu tekeen. Siitä on varmasti ollu hyötyä.” (Valokuvaaja, pitkä maisteri)

”Mulle itelleni kaikki tuo valokuvapuolen teoria on ollu erittäin hyödyllistä esimerkiksi valokuvateorian kurssit ynnä muut. Ne on ollu mulle suurin anti.” (Valokuvauksen opettaja, lyhyt maisteri kesken)

Muut koulutuksessa hyödylliseksi koetut asiat

Moni haastateltavista (15) katsoi hyötynensä koulussa solmituista kontakteista ja verkostoituminen olikin yksi useimmin mainittu opintojen anti.

”Se palautteen saaminen, se että on voinut keskustella siitä kun on tehnyt ensimmäisiä yksityisnäyttelyitä ja on ollu mahdollisuutta professorien ja kurssien kautta saada palautetta siitä omasta työstä ja kehittää sitä. Se on ollu kyllä tosi arvokasta myös tietysti siinä ryhmässä ja noitten luokkatovereitten kanssa.” (Valokuvataiteilija ja kuvataiteilija, lyhyt maisteri)

”Opiskelu on sitonut vahvasti siihen alan toimijoiden kenttään ja myöskin - nimenomaan sen koulun ansiosta - on valmistuttuaan ollu tiettyssä asemassa sen koulutuksensa perusteella, tiettyssä ammattimaisessa roolissa. Se on aika keskeistä. Valokuvauksen tai valokuvataiteenalan toimijoiden joukko on kuitenkin sen verran pieni Suomessa, että hyvin monen kanssa on joko opiskellu tai ollut heidän oppilaana eli semmonen tutustuminen siihen koko kenttään nimenomaan yksittäisten henkilöiden kautta on varmaan ollu se keskeisin [hyöty].” (Kuvataiteilija, pitkä maisteri)

”Kyl mä painottaisin sitä ryhmää kenen kanssa mä opiskelin valokuvausta ja sitä valokuvataiteen ilmasupuolta ja kritiikkitilaisuuksia. Jotenki sillä vuosikursilla millä mä olin, oli hyvin paljon merkitystä oman työskentelyn kannalta.” (Taiteilija, pitkä maisteri)

Taiteellista työtä tekevät kokivat hyötynensä koulutuksesta saaduista taiteellisista valmiuksista ja oman ilmaisun kehittymisestä koulutuksen aikana. Yksi taiteilija mainitsi esimerkiksi hyötynensä eritoten saamastaan taiteellisesta ohjauksesta ja toinen taiteilija puolestaan koki tärkeäksi mahdollisuuden laaja-alaiseen eri taiteenlajeja yhdistävään työskentelyyn sekä oman ilmaisun etsimiseen. Varsin mielenkiintoisesti myös yksi täysin muulle alalle päätenyt vastaaja koki hyötynensä taiteilijakoulutuksesta työelämässä:

”Se mitä taiteilijakoulutus minulle antoi ja josta minä olen koko työelämäni ammentanut oli ongelmanratkaisutaito. Eli taiteellisen työn äärellä, sitä opiskellessani, oppimani näkemisen, kuuntelemisen ja ajattelemisen taidot, on ne joita mä oon hyödyntäny kaikkein eniten.”(Muun alan työssä, pitkä maisteri)

Lisäksi osa koki, että koulutus oli hyvä nimenomaan kokonaisuutena.

”Se koulutus oli hyvä. Meil oli fantastiset proffat ja hyvät luennoitsijat. Se auttaa ylipäänsä olemaan parempi mikä tahansa.” (Graafinen suunnittelija, ei tutkintoa)

”Musta kaikki on ollu hyödyksi, että ei mikään kurssi oo ollu sellanen, että siitä ei mitään hyöttyä ois ollu.” (Graafinen suunnittelija, lyhyt maisteri)

Kritiikki ja kiitos

Kysymysten jälkeen vastaajalle annettiin vielä mahdollisuus vapaasti kertoa ajatuksiaan, mikäli hän koki, että jotain oleellista haastattelun aihealueisiin liittyen jäi sanomatta. Osa kertoi tässä vapaassa osiossa työ- tai toimeentulotilanteestaan yksityiskohtaisemmin tai pohti alan tilannetta. Osa kuitenkin pysähtyi myös kommentoimaan koulutusta, joko kritisoiden tai ylistäen.

Yleisin kritiikin aihe oli konkreettisen työelämän ja koulutuksen välinen etäisyys ja esimerkiksi yrittäjyyteen, itsensä markkinointiin tai apurahojen hakemiseen liittyvien opintojen vähäisyys. Osa vastaajista oli huolissaan myös valokuva-alan sopimustilanteesta ja esitti toiveita, että aihetta käsiteltäisiin opinnoissa.

”Moni joutuu olemaan freelancerina ja perustamaan oman firman. Tuntuu et semmoseen ei saanu tarpeeks tukea ja neuvoja. Kaikki tällöinen apurahojen hakeminen ja muu tuntuu olevan vähän sellasta salatiedettä jopa. Sitä tietoo kuinka niitä haetaan ja kuinka yritys perustetaan - nää on nyt eriasiat - mutta tällöisistä käytännön asioista kuinka tulee toimeen valokuva-alalla, ois pitäny olla runsaasti enemmän. Ehkä se kurssi siellä opintojen alkuvaiheessa oli hyvä, mut semmonen ois pitäny ehdottomasti olla myös myöhemmäs vaihees esimerkiks maisteriopinnoissa.” (Muun alan työssä, pitkä maisteri)

”Jos ajatellaan valokuvataidetta niin se on kyllä todella pieni kenttä. Veikkaisin, että suuri osa kuitenkin opintojen jälkeen tekee jotain muutakin kun taidetta ja sitte on ne vaikeudet kun ei tiedä miten toimitaan kentällä. - -siel on se yks yrittäjyyteen liittyvä kurssi, josta ei kyllä ollu mitään hyötyä. Tavallaan se oli vähän kaukana siitä todellisuudesta. Ehkä just tota puolta pitäis tuoda pikkusen vahvemmin sinne ja avata näkökulmia siihen millä kaikilla aloilla voi toimia.” (Muussa valokuva-alan työssä, pitkä maisteri)

”Silloin 90-luvun alkupuolella ei ainakaan hirveästi kiinnitetty huomiota koulusta valmistumisen jälkeiseen toimeentuloon ja elämään. Ei sillä lailla ollut valmennusta itsensä markkinoinnista tai galleriakontakteista ja tän tyyppistä koulutusta. Sillon valmistumisen jälkeen mä koin, että olin hyvin valmistautumaton siihen aika kovaan todellisuuteen, mikä oli valokuvataiteilijan taloudellinen ja muu tilanne pärjätä. Huomasin, että tätä asiaa ei hirveesti käsitelty. - - Tietysti saattaa olla että jossain kurssilla mahdollisesti olis voinut ollakin, jos ne oli jotenki vaihtoehtosia, mutta uskoisin kyllä että ei, ei sillon. Tiedän kyllä että siihen on nyt myöhemmin kiinnitetty paljonkin huomiota, mutta silloin ei.” (Valokuvataiteilija, pitkä maisteri)

”Koulutuksessa puhutaan aivan liian vähän siitä minkälaista se työ on. Se koulutus on opiskelijoille niinku kupla, jossa ei oo hirveesti kosketuspintaa siihen, mitä se työ tulee olemaan. Hirveen harva, aivan siis tosi harva, pystyy elättään itsensä olemalla valokuvataiteilija ja sit ne vaihtoehdot mitä jää on aika niukat. Jos sä et oo yrittäjähenkilinen ihminen niin sun on tosi vaikeeta pärjätä valokuvaajana.” (Valokuvauksen opettaja, lyhyt maisteri)

”Toivoisin että olis enemmän koulussa puhetta liittyen nykytilanteeseen esimerkiksi lehtialalla. Täällä niinku sopimuksiin liittyen ja muuhun tällaseen. Sitä ei oo kauheesti. - - Enemmän myös sellasta mikä liittyy vaikkapa yrittäjyyteen tai laskuttamiseen, sellasia hallinnollisia asioita.” (Muussa tilanteessa, kandidaatti)

Kiitollisuus puolestaan kohdistui yleensä koulutukseen kokonaisuutena.

”Mä oon tosi kiitollinen mun saamasta koulutuksesta ja mä oon tosi onnellinen et mä saan tehdä tätä työtä.” (Valokuvataiteilija, lyhyt maisteri)

”Vois sanoo sen, että se valokuvataiteen koulutus on ollut kyllä hyvä pohja alkaa tehdä tätä työtä. Kuvajournalistinkin on tavallaan semmonen laajempi visuaalinen tausta ja koulutus, kun se että tekee vaan jotain printtimediaa tai nettimediaa. Kyl se antaa aika paljo täydemmät reput lähtee tekemään työtä.” (Valokuvaaja, pitkä maisteri)

”Ei mulla oikee tuu muuta mieleen kun et voin hehkuttaa sitä [koulutusta]. Oon kyllä todella tyytyväinen saamiini oppeihin ja opettajiin ja kaikkeen, että ei tosiaan oo valitettavaa siitä opinahjosta” (Valokuvaaja, pitkä maisteri)

”Mun mielestä ainaki se 90-luvun valokuvataiteen osaston ilmapiiri oli ihan hirveen hieno sen takii, että opettajat kohteli opiskelijoita niinku nuorempia kollegoja eli arvostaen ja kiinnostuneena ja hyvin tasavertaisesti. Käytiin yhdessä avajaisissa ja syömässä ja kahvilla. Se oli hyvin semmost niinku kivaa ja helppoo se kommunikaatio. Monissa muissa maissa on äärettömän autoritääriset olosuhteet taidekouluissa. Opettajia ei mitenkään voi ajatellakaan lähestyvänsä sillä tavalla, et kysyis lähetsä kahville. Se oli hirveen kivaa Taikissa, että meil oli niin läheiset välit opettajien ja oppilaiden välillä.” (Kuvataiteilija, pitkä maisteri)

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää valokuvataiteen koulutusohjelmassa opiskelien työtilannetta, toimeentuloa, työelämään siirtymisen sujuvuutta, heidän työtilanteensa kansainvälisyyttä, sekä koulutuksen antia heidän uralleen. Tutkimuksen merkeissä otin yhteyttä 200 entiseen opiskelijaan, jotka olivat valmistuneet tai opiskelleet valokuvataiteen koulutusohjelmassa aikavälillä 1994-2012. Heistä 171 (86%) osallistui tutkimukseen. Koska perusjoukko on suuri ja osallistumisprosentti korkea, voidaan aineistoa pitää hyvin kohdejoukkoa edustavana.

Tuloksista kävi ilmi että lähes kaikki (95%) vastaajat olivat tehneet opintojen aikana – edes jonkin verran – valokuva-alan töitä. Suurimmalle osalle (88%) siirtyminen työelämään oli sujunut myös ilman minkäänlaista työttömyysjaksoa. Itseasiassa moni (46%) mainitsi työllistyneensä jo ennen opintojen päättymistä.

Yli puolet (56%) vastaajista oli vuoden 2013 aikana toiminut yrittäjänä ja noin puolet (53%) oli toiminut palkansaajana. Myös freelancerina (48%) ja vapaana taiteilijana (45%) toimiminen oli yleistä. Moni oli yhtäaikaan useassa asemassa. Työttömänä oli vuoden 2013 aikana ollut 9% vastaajista.

Yleisimmät pääasiallisen toimeentulon tarjoavat työt olivat valokuvaajan työ (27%), taiteilijan työ (25%), valokuvauksen opettajan työ (11%) ja graafisen suunnittelijan työ (8%). Pääasiallisen toimeentulonsa valokuvaajana saavista 78% oli yrittäjiä ja pääasiallisen toimeentulonsa taiteilijana saavista 67% oli yrittäjiä. Yrittäjyys oli siis näissä ammateissa toimiville keskimääräistä yleisempää. Moni koki, että nimenomaan yrittäjyyteen valmistautuminen ei ollut ollut läsnä koulutuksessa.

Koulutuksen suurimmiksi anneiksi työelämän näkökulmasta nähtiin puolestaan yleisimmin kuvankäsittelyopinnot, studiotyöskentely ja tekniikkakurssit. Moni koki saaneena koulusta myös hyödyllisiä kontakteja, valmiuksia taiteelliseen työskentelyyn, sekä tukea omalle ilmaisulle.

Vastaajista 68% oli jossain määrin tyytyväisiä toimeentulonsa. Yleisimmin vastaajat olivat tienanneet vuonna 2013 (nettona) 14 000–28 000 euroa (44%) tai yli 28 000 (35%). Vastaajista 20% oli tienannut kuitenkin alle 14 000 euroa. Jotkut valokuvaajat ja taiteilijat kuvasivat avovastauksissa kuinka toimeentuloa varjosti ”jatkuva epävarmuus”, tulojen heittelehtiminen tai jopa tulojen suoranainen lasku ”parhaisiin vuosiin verrattuna”.

Uskon, että tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää opintojen suunnittelussa, kun kuva siitä mihin toimiin koulutusohjelmassa opiskelleet ovat työllistyneet selkeni tulosten myötä. Koulutus ei tietenkään voi koskaan valmistaa opiskelijoita kaikkiin heitä työelämässä odottaviin haasteisiin, mutta alan realiteettien huomioiminen koulutuksen suunnittelussa on silti tärkeää.

Toivon, että tutkimus tarjoaa myös nykyisille opiskelijoille mielenkiintoista tietoa. Ainakin itse opiskelijana tuntuu siltä. Mielikuvani valokuvataiteen ko:ssa opiskelleiden työtilanteesta - ennen tätä tutkimusta - oli astetta tuloksia synkempi. Tulokset tarjoavat minulle melko realistisen paletin tulevaisuudensuunnitelmien maalaamiseen. Tiedän, mitkä mahdolliset työpaikat ja ammatit minua odottavat tulevaisuudessa ja pystyn ottamaan sen huomioon suunnitellessani opintojani. Vaikka toisaalta opiskellessa ei välttämättä aina haluakaan ajatella vielä kovin vakavasi työelämää. Opiskeluun – varsinkin taideopiskeluun – kuuluu kokeileminen, heittäytyminen, riskien ottaminen ja erehtyminen. Opiskeluajan ”kokeilut” antavat varmasti monenlaista tietoa ja taitoa, vaikkeivät kaikki kokeilut käytännön työelämään valmistaisikaan. Tulosten valossa tuntuisi kuitenkin järkevältä valmistautua jo opiskeluvaiheessa tulevaisuudessa odottavaan todennäköiseen yrittäjyyteen.

Näen mahdollisena ja kannattavana vastaavanlaisten tutkimusten toteuttamisen myös Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun muissa koulutusohjelmissa.

Vastaajien kommentit tutkimuksesta

Ainoastaan yksi vastaajista kommentoi haastattelua negatiivisesti. Hänen mielestään haastattelulomake oli taiteilijalle vaikeasti muotoiltu ja siinä ei kysytty asioita, jotka olivat hänen mielestään keskeisiä taiteilijan toimeentulossa. Kysyessäni tarkennusta hän ei kuitenkaan halunnut määritellä, mitä se jokin oli, joka haastattelusta hänen mielestään jäi puuttumaan.

Pääosin tutkimukseen suhtauduttiin kuitenkin varsin myönteisesti ja mielenkiinnolla. Vastaajista 15 toivoi saavansa tulokset kun ne julkaistaan.

”Mua kiinnostaa sitku sä saat ton valmiiks, et jos ne tulokset on sellasia et muutkin saavat niitä nähdä niin kyllä kiinnostais.”

”Toivottavasti teidän tutkimus hyödyttää koulutuksen organisointia ja uudelleen miettimistä, ajathan on muuttuneet ihan valtavasti.”

Taulukko 31. Yhteenveto: Vastaajien tausta ja siirtyminen työelämään

Tutkimukseen osallistuneita	171
Vastaajien ikä (mediaani)	41v
Nainen/Mies/Jokin muu	58%/41%/1%
Asuu pääkaupunkiseudulla	74%
Ba+Ma opintojen kesto	7 vuotta
Ma opintojen kesto	4 vuotta
Yleisin opintojen keskeytymisen syy	Työssäkäynti
Teki opintojen aikana valokuva-alan töitä	95%
Oli töissä heti opintojen päätyttyä	88%

Taulukko 32. Yhteenveto: Työmarkkina-asema

Työmarkkina-asema	
- vapaa taiteilija	45%
- freelancer	48%
- palkansaaja	53%
- yrittäjä	56%
- työtön	9%
- muu tilanne	23%
Taiteilijan yleisin rahoitus	apuraha
Freelancerin yleisin laskutustapa	toiminimi
Palkansaajan yleisin työsuhdemuoto	vakinainen kokopäiväinen
Yleisin yritysmuoto	toiminimi
Yleisin liikevaihtoluokka	20 001–40 000 euroa

Taulukko 33. Yhteenveto: Työ ja toimeentulo

Pääasiallinen toimeentulon lähde	
- valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työ	47%
- muu valokuva-alan työ	20%
- muun alan työ	22%
- muut lähteet	11%
Yleisimmät pääasiallisen toimeentulon tarjoavat ammatit:	
- valokuvaaja	27%
- taiteilija	25%
- valokuvauksen opettaja	11%
Yleisin tuloluokka (netto)	14 000–28 000 euroa
Yleisin kotimaisten tulojen tärkein lähde	palkka
Yleisin ulkomaisten tulojen tärkein lähde	teosmyynnit ja -tilaukset

Taulukko 34. Yhteenveto: Työ ja koulu

Työn ja koulutuksen vastaavuus	
- vastaavat täysin	22%
- vastaavat osittain	66%
- eivät vastaa lainkaan	12%
Hyödyllisimmät opintokokonaisuudet työelämän näkökulmasta	-kuvankäsittelykurssit -studio-opinnot -tekniikkakurssit
Muut koulutuksesta saadut asiat	-kontaktit -valmiudet taiteelliseen työskentelyyn -ilmaisun kehittyminen

6 Lähteet

Alanen, A. 2010. Valokuvauksen talous digimurroksen jälkeen. [Verkkojulkaisu] <http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-12-22_003.html?s=0> (Viitattu 26.11.2013)

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. painos. Helsinki: Edita.

Kaliva, K. 2007. Työelämäkyselyn tulokset. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu<<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhunen, P. 2004. Kuvan ja median koulutuksesta työelämään - Kyselytutkimus ammatillisen tutkinnon suorittaneista. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Tilastotietoa taiteesta N:o 33.

Karttunen, S. 1994. Taideteollinen korkeakoulutus ja työmarkkinat - Selvitys Taideteollista korkeakoulua käyneiden sijoittumisesta työelämään ja tyytyväisyydestä koulutukseen. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Tilastotietoa taiteesta no 10.

Karttunen, S. 2009. "Kun lumipallo lähtee pyörimään" - Nuorten kuvataiteilijoiden kansainvälistyminen 2000-luvun alussa. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Tutkimusyksikön julkaisuja N:o 36.

Keijonen, E. 2013. Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun Taiteen maisterin tutkinnon suorittajan lähtökyselyraportti. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu<<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

KvantiMOTV -Menetelmäopetuksen tietovaranto. 2007. Mittaaminen. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/mittaaminen.html>>. (Viitattu 26.11.2013.)

Luoto, L. (Ei ilmoitettu) Taiteen maisterit työelämässä. Kysely vuosina 2001–2002 valmistuneille. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu<<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

Melin, I. 2006. Tilastolliset menetelmät-Johdanto. [Verkkojulkaisu]. <<http://math.aalto.fi/opetus/sovtoda/oppikirja/Johdanto.pdf>> (Viitattu 10.4.2014)

Opinto- ja opiskelijapalvelut. 2009. Taiteen maisterit 2006 ja 2007 työelämässä. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu<<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

Porkka, S. 2010. Tutkinnon suorittajan lähtökysely 2008–2009. Tutkimusraportti. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu<<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

Pärnänen, A. 2014. Itsensä työllistäjän muuttuva kuva. Tieto & trendit 1/2014.[Verkkojulkaisu].Tilastokeskus.< <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/52/>>

Rensujeff, K. 2003. Taiteilijan asema–Raportti työstä ja tulonmuodostuksesta eri taiteenaloilla. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja no 27.

Rensujeff, K. 2014. Taiteilijan asema 2010–Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus. <http://www.taike.fi/documents/10921/0/Taiteilijan_asema_2010.pdf> (Viitattu 30.5.2014)

Ruusuvuori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Julkaisussa Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen (toim.). Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Rönkkönen, S. 2011. Tutkinnon suorittajan (TaM) lähtökyselyn loppuraportti. Tiivistelmä. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu<<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

Rönkkönen, S. 2012. Taiteen maisterit työelämässä. Vuosina 2008–2009 valmistuneet. Tutkimusraportti. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu<<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

Suomen freelancer-journalistit. 2013. Freelancereiden taloudellinen kurjistuminen jatkuu. [Verkkojulkaisu] <<http://www.freet.fi/uutiset/artikkeli/1187/>> (Viitattu 05.01.2014)

Taanila, A. 2013. IBM. SPSS Statistics 21. [Verkkojulkaisu]<<http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/k/spss19.pdf>> (Viitattu 2.4.2014)

Tilastokeskus. 2014. Suuralue - Luokitusavain. [Verkkojulkaisu] <http://www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/suuralue/001-2014/luokitusavain_kunta.html> (Viitattu 31.5.2014)

Tilastokeskus. 2013a. Tilastokeskus tutkii itsensä työllistäjiä. [Verkkojulkaisu] <http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/2013/uutinen_024_2013-08-14.html> (Viitattu 26.11.2013)

Tilastokeskus. 2013b. Pienituloisten määrä väheni vuonna 2012. [Verkkojulkaisu] <http://www.stat.fi/til/tjt/2012/01/tjt_2012_01_2013-12-20_tie_001_fi.html> (Viitattu 05.01.2014)

Tilastokeskus. 2013c. Tulot ja kulutus. [Verkkojulkaisu] <https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_tulot.html> (Viitattu 05.01.2014)

Tilastokeskus. 2013d. Pienituloisten lukumäärä 704 000 vuonna 2011. [Verkkojulkaisu] <http://www.stat.fi/til/tjt/2011/02/tjt_2011_02_2013-03-20_tie_002_fi.html> (Viitattu 05.01.2014)

Tilastokeskus. 2011. Työn tekemisen uudet muodot. [Verkkojulkaisu] <http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-12-12_002.html> (Viitattu 26.11.2013)

Valkama, M. 2012. Valtaosa freelancereista haluaa tehdä freetyötä. Journalisti 4/2012. [Verkkojulkaisu] Suomen Journalistiliitto. <<http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2012/04/artikkelit/valtaosa-freelancereista-haluaa-/>> (Viitattu 01.02.2014)

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Julkaisussa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I - Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Verohallinto. 2014. Arvonlisäverottoman vähäisen toiminnan raja 8 500 euroa. [Verkkojulkaisu] <[http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Aloittava_yritys/Arvonlisaverottoman_vahaisen_toiminnan_r\(14326\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Aloittava_yritys/Arvonlisaverottoman_vahaisen_toiminnan_r(14326))> (Viitattu 10.04.2014)

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja mittaa–Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Witick, L. 2012. Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun taiteen maisteri-tutkinnon suorittajan lähtökyselyraportti. Tiivistelmä. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu <<https://into.aalto.fi/display/fimasterarts/Palaute+ja+kyselyt>> (Viitattu 10.06.2014)

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2011. Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja. Tutkittavien informointi. [Verkkojulkaisu]. <<http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta/osa3.html>>. (Viitattu 06.11.2013.)

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2011. Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja. Tiedonhallinnan suunnittelu. [Verkkojulkaisu]. <<http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta/osa2.html>>. (Viitattu 06.11.2013.)

7 Liitteet

Liite 1. Saatepuhe

Liite 2. Puhelinhaastattelulomake

Liite 3. Käsitteiden määritelmät

Liite 1. Saatepuhe

Hei,

Tässä on Emilia Erfving Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulusta, entisestä Taikista. Soitanko pahaan aikaan? Pitääkö paikkansa, että oot opiskellut Taide-teollisessa korkeakoulussa valokuvataidetta?

Oon saanut sun nimen Aalto-yliopiston opiskelijarekisteristä, koska teen tutkimusta valokuvataiteen koulutusohjelmalle. Soitan yli 200 valokuvataiteen koulutusohjelmassa opiskelleelle henkilölle ja kartoitan heidän työllisyys ja toimeentulo-tilannetta 10-15 minuutin puhelinhaastatteluilla. Olisitko halukas osallistumaan tähän tutkimukseen? ... Käykö että tehdään haastattelu nyt vai olisiko parempi joskus myöhemmin?

Kerron nyt ensin lyhyesti perustiedot tästä haastattelusta. Haastattelu nauhoitetaan, mutta äänitiedostot tuhotaan tutkimusprojektin päätteeksi. Kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä luottamuksellisesti ja tulokset julkaistaan ja säilötään niin ettei kenenkään yksittäisen vastaajan henkilöllisyys välittömästi paljastu tuloksista. Tutkimusaineistoa on tarkoitus käyttää esimerkiksi aihetta koskeviin tutkimus- ja opetustarkoituksiin. Kuulostaako tää ihan hyvältä?

Mä luen sulle kysymykset ääneen, kysymyksiä on noin 19 kolmessa osiossa. Muista, että voit aina keskeyttää ja kysyä, jos kaipaat selvennystä. Aika monet näistä kysymyksistä on monivalintakysymyksiä, joissa on useita vastausvaihtoehtoja. Eli luen sulle ensin kysymyksen ja sitten vastausvaihtoehtoja. Voidaanko aloittaa?

Liite 2. Puhelinhaastattelulomake

1 Taustatiedot

Haastattelun ensimmäisessä osiossa kartotetaan taustatietoja....

1. Onko sukupuolesi
  1. nainen
  2. mies
  3. jokin muu
2. Mikä on syntymävuotesi?
3. Entä, mikä on tämänhetkinen asuinpaikkakuntasi?
4. Mikä on asuinmaasi?
5. Minä vuonna aloitit opintosi valokuvataiteen koulutusohjelmassa (entisessä taikissa)?
6. Hyväksyttiinkö sinut opiskelemaan tuolloin...
  1. viisivuotiseen kandidaatin ja maisterin tutkintoon
  2. kaksivuotiseen maisterin tutkintoon
7. Valmistuitko valokuvataiteen koulutusohjelmasta johonkin tutkintoon?
  1. kandidaatiksi
  2. maisteriksi
  3. kandidaatiksi ja maisteriksi
  4. en ole valmistunut
8. Minä vuonna valmistuit (korkeammasta)?
9. Mikä on syy siihen että opintosi ovat kesken? (mahdollisuus valita ensisijainen ja toissijainen syy)
  1. työssäkäynti
  2. opiskeluaikana en pitänyt tutkintoa tärkeänä
  3. perhesyyt
  4. vaihdoin alaa
  5. taloudelliset syyt
  6. jokin muu syy, mikä?

10. Missä vaiheessa tutkintoa opintosi jäivät kesken?
11. Teitkö opintojen aikana valokuva-alan töitä?
1. kyllä
  2. en
12. Kauan sinulla kesti valmistumisen jälkeen/opintojen keskeytymisen jälkeen työllistytä (kuukausina)?

2 Työ ja toimeentulo vuonna 2013

Okei, nyt siirrytään haastattelun toiseen osioon joka käsittelee sun työtä ja toimeentuloa vuonna 2013. Ja tässä osiossa olis tarkoitus siis ottaa huomioon koko viime vuosi, eli yhtälailla alkuvuosi kun loppuvuosikin. Tän osion ekassa kysymyksessä tiedustellaan sun työmarkkina-asemaa vuonna 2013 ja voit valita useita vaihtoehtoja kuudesta eri vaihtoehdosta, ja tarkoitus olis siis valita kaikki, jotka sun kohdalla piti paikkansa viime vuonna.

13. Olitko vuonna 2013
1. vapaana taiteilijana
  2. freelancerina
  3. palkansaaajana työsuhteessa
  4. yrittäjänä
  5. työttömänä
  6. muussa tilanteessa (esim. opiskelijana tai vanhempainvapaalla), missä?

(Jos vastaaja valitsee vaan yhden vaihtoehdon: Oliko tämä siis ainoa tilanne jossa olit?)

Vapaa taiteilija

13a. Mistä sait vuonna 2013 pääasiallisen rahoituksen taiteelliselle toiminnalle?

13b. Työllistikö taiteellinen toimintasi viime vuonna itsesi lisäksi myös muita ihmisiä?

1. kyllä, kuinka monta?
2. ei

Freelancer

13c. Toimitko viime vuonna freelancerina (saa valita useita)

1. verokortilla
2. toiminimellä
3. henkilöyhtiön kautta
4. muussa yhtiössä

Palkansaaja

13d. Minkälaisia työsuhteita sinulla oli viime vuonna? (saa valita useita)

1. vakinainen kokopäiväinen työsuhde
2. vakinainen osa-aikainen työsuhde
3. määräaikainen koko päiväinen työsuhde
4. määräaikainen osa-aikainen työsuhde

Yrittäjä

13e. Onko sinulla...

1. toiminimi
2. avoin yhtiö
3. kommandiittiyhtiö
4. osakeyhtiö
5. osuuskunta

13f. Työllistikö yrityksesi viime vuonna itsesi lisäksi myös muita ihmisiä?

1. kyllä, kuinka monta?
2. ei

13g. Mikä oli yrityksesi liikevaihto vuonna 2013? jos et tiedä tarkkaa lukua voit kertoa arvion

Työtön

13h. Kuinka kauan olit vuoden 2013 aikana työttömänä?

Toimiala

14. Saitko pääasiallisen toimeentulosi vuonna 2013

1. valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työstä >14a
2. muusta valokuva-alan työstä >14b&c
3. muun alan työstä >14b&c
4. muista lähteistä (esim. vanhempainraha) >14b&c

14a. Teitkö viime vuonna

1. ainoastaan valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä, vai
2. myös muuta työtä, mitä työtä? >15a

14b. Mikä on työ, josta sait pääasialliset tulosi?

14c. Teitkö viime vuonna lainkaan valokuvaajan tai taiteilijan työtä?

1. kyllä
2. en

15a. Miksi olet päättänyt tekemään (myös) muuta kuin valokuvaajan tai valokuvataiteilijan työtä? (mahdollisuus valita ensisijainen ja toissijainen syy)

1. taloudellisista syistä
2. kiinnostuksesta muuhun työhön
3. valokuvaajan työtä ei ollut tarpeeksi saatavilla
4. muista syistä, mikä syy?

16. Mikä ammattinimike kuvaa parhaiten valokuva- tai taidetyösi luonnetta vuonna 2013?

1. valokuvaaja
2. valokuvataiteilija
3. kuvataiteilija
4. kuvajournalisti
5. mainoskuvaaja
6. videotaiteilija
7. muotokuvaaja
8. jokin muu, mikä?

Tulot

17. Oliko sinulla tuloja ulkomailta?

1. kyllä
2. ei

18. Kuinka suuri oli ulkomaisten tulojen osuus kokonaistuloistasi vuonna 2013?

1. Kaikki tulot
2. Selvästi yli puolet tuloista
3. Noin puolet tuloista
4. Selvästi alle puolet tuloista
5. Minulla ei ollut tuloja ulkomailta >20

19. Mikä oli ulkomaisten tulojesi tärkein lähde vuonna 2013

1. palkat ja palkan kaltaiset palkkiot
2. toimeksiannot
3. teosmyynnit & -tilaukset
4. näyttelykorvaukset
5. sponsorit
6. julkaisut
7. rojaltit (tekijänpalkkio/lisenssimaksu)
8. kuvamyynti
9. apurahat ja palkinnot
10. jokin muu lähde (esim. omaisuustulot), mikä?

20. Mikä oli kotimaisten tulojesi tärkein lähde vuonna 2013

1. palkat ja palkan kaltaiset palkkiot
2. toimeksiannot
3. teosmyynnit & -tilaukset
4. näyttelykorvaukset
5. julkaisut
6. kuvamyynti
7. apurahat ja palkinnot
8. tulonsiirrot
9. jokin muu lähde (esim. omaisuustulot), mikä?

21. Jos lasket yhteen kaikista eri lähteistä saamasi tulot, myös mahdolliset apurahat, tulonsiirrot ja pääomatulot, kuinka paljon nettotulosi eli tulot verojen jälkeen olivat vuonna 2013:

1. alle 14 000
2. 14000-28 000
3. yli 28 000

22. Miten tyytyväinen olet viime vuoden toimeentuloosi?

1. erittäin tyytymätön
2. melko tyytymätön
3. melko tyytyväinen
4. erittäin tyytyväinen

3 Koulutus ja työ

Nyt on enää pari kysymystä jäljellä ja nämä viimeiset kysymykset käsittelee sun saamaa koulutusta valokuvataiteen koulutusohjelmassa.

23. Missä määrin nykyinen työsi vastaa valokuvataiteen koulutusohjelmassa saamaasi koulutusta?

1. Vastaa täysin
2. Vastaa osittain
3. Ei vastaa lainkaan

24. Haluaisitko kuvailla lyhyesti miksi ei vastaa/vastaa osittain koulutusta?

Seuraavassa kysymyksessä ei oo vaihtoehtoja eli saat vastata ihan vapaasti.

25. Mainitse jokin valokuvataiteen koulutusohjelmassa oppimasi asia tai yleisempi kokonaisuus, joka on ollut työelämän näkökulmasta tärkeä tai hyödyllinen?

26. Se oli viimeinen kysymys, jos koet, että jotain oleellista jäi sanomatta liittyen sun työhön tai toimeentuloon niin nyt voit vielä vapaasti sanoa tähän loppuun jotain.

Liite 3. Käsitteiden määritelmät

Vapaa taiteilija on taiteilija, jolla ei ole työsuhdetta, eikä toimeksiantoja.

Freelancer työskentelee lyhytaikaisissa (usein päällekkäisissä) työsuhteissa tai toimeksiannoissa.

Henkilöyhtiö on yhtiö, jossa vähintään kaksi yhtiömiestä harjoittaa sopimuksen perusteella elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä kutsutaan henkilöyhtiöiksi.

Palkansaaja on henkilö, joka tekee ansiotyötä palkkaa tai palkkiota vastaan. Palkansaajat luokitellaan edelleen työntekijöihin ja toimihenkilöihin.

Vakinainen työsuhde tarkoittaa toistaiseksi voimassa olevaa tai usean vuoden voimassa olevaa työsuhdetta. Tässä tutkimuksessa vakinaiseksi katsotaan työsuhteet joiden kesto on 5 vuotta tai pidempään.

Määräaikainen työsuhde tarkoittaa työsuhdetta jonka kesto on sidottu tiettyyn ajanjaksoon tai tietyn tehtävän työtehtävän suorittamisen ajaksi. Tässä tutkimuksessa määräaikaisiksi katsotaan työsuhteet joiden kesto on alle 5 vuotta.

Kokopäiväinen työsuhde tarkoittaa työsuhdetta, jossa työaika on suurin piirtein alan yleisen työajan (viikossa) pituinen tai pidempi.

Osa-aikainen työsuhde tarkoittaa työsuhdetta, jossa työaika on selvästi lyhyempi kuin alan yleinen työaika (viikossa).

Yrittäjä on henkilö, joka harjoittaa taloudellista toimintaa omaan laskuun ja omalla vastuulla. Yrittäjä voi olla työnantajayrittäjä tai yksinäisyrittäjä, kuten ammatinharjoittaja tai freelancer.

Liikevaihto tarkoittaa kirjanpidossa myyntituottojen summaa ilman arvonnäisäveroä. Liikevaihtoon luetaan yrityksen tuotteiden ja palveluiden myynnistä saamat tulot. Myynnistä vähennetään myönnettyt alennukset ja myynnin määrään perustuvat verot (kuten arvonnäisävero). Liikevaihto mittaa yrityksen liiketoiminnan laajuutta. Arvonnäisäverovelvollisuus alkaa vasta kun liikevaihto on yli 8500 euroa.

Muu valokuva-alan työ on valokuvaukseen välittömästi liittyvä työ, esimerkiksi valokuvakuraattorin, valokuvauksen opettajan, valokuvatutkijan tai valokuva-tuottajan työ. Videokuvaajan työtä ei lasketa tässä tutkimuksessa mukaan valokuva-alan työhön.

Muun alan työ on työ, joka ei välittömästi liity valokuva-alaan tai ei vaadi valokuva-alan tuntemusta.

Palkkaan ja palkan kaltaiseen palkkioon sisällytetään kaikkien yrityksen palveluksessa olevien työntekijöiden rahamääräiset korvaukset kuukauden aikana tehdystä työstä. Palkat sisältävät kaikki työntekijöiltä kannettavat tuloverot ja sosiaaliturvamaksut sekä lisäksi erilaiset lisätyöstä kaadut korvaukset, bonukset ja lomarahat. Palkkaan sen sijaan eivät kuulu optiot, työn tekemiseen liittyvät kulut

ja työnantajan sosiaaliturvamaksut. Palkkoihin sisältyvät myös yrittäjien itselleen maksamat palkat.

Toimeksiantosuhteesta saatu raha on toimeksiantosuhteen perusteella suoritettu palkkio. Se ei ole palkkaa, eikä siitä makseta sosiaaliturvamaksua. Toimeksiantosuhteessa toimii esim. freelancer, joka kirjoittaa työstään laskun. Freelancerille maksettava palkkio ei siten ole sama asia kuin palkka. Työn suorittajalla ei ole työsuhdetta, eikä työsopimusta vaan toimeksiantosuhde.

Näyttelykorvaus on tekijälle maksettavaa korvaus teoksen/teosten näyttämisestä. Julkaisut viittaa julkaisusta saatuihin tuloihin, esimerkiksi valokuvakirjan julkaisusta saadut tulot.

Kuvamyynti tarkoittaa valmiiden kuvien myymistä esimerkiksi kuvapankin tai kotisivun kautta ilman toimeksiantosuhdetta.

Apuraha ja palkinto ovat tukea kulttuuriselle toiminnalle. Valtion taiteilija-apurahat ovat verottomia. Ne vaikuttavat kuitenkin säätiöiltä, kunnilta ja muilta tahoilta saatujen apurahojen verotukseen. Verottaja laskee yhteen kaikki taiteilijan saamat apurahat ja perii yleensä tuloveroa siltä osalta, joka ylittää valtion taiteilija-apurahan vuotuisen summan.

Lisenssimaksu eli rojalti syntyy 1) aineettoman varan, kuten tavaramerkin, copyrightin, patentin, tuotantoprosessin tai -tekniikan, designin, mallin, tuotanto-oikeuden, franchisingin tai tietokoneohjelmiston käytöstä 2) tuotetun originaalin tai prototyypin käytöstä, johon on ostettu lisenssisopimus tai tekijänoikeus, kuten käsikirjoituksiin tai filmeihin.

Tulonsiirrot muodostuvat ansio- ja kansaneläkkeistä ja muista sosiaaliturvatuksista, sosiaaliavustuksista sekä muista saaduista tulonsiirroista. Tulonsiirtoja ovat mm. kuntoutusavustukset, sairaus- ja vanhempainpäivärahat, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen korvaukset ja ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, lapsilisät, pienten lasten hoidon tuki, sotilasavustus, toimeentulotuki, yleinen asumistuki, opinto- ja tutkimusavustukset sekä työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki.

Nettotulo on se rahamäärä, joka henkilölle jää käteen, kun kuukausituloista vähennetään verot, pakolliset vakuutusmaksut ja työttömyysvakuutusmaksu.

Toiminimi on yksityisen elinkeinonharjoittajan perustama yritys, jossa hän itse työllistää itsensä, eli toimii toiminimenä.

Avoin yhtiö syntyy, kun kaksi tai useampi yhtiömies sopii elinkeinon harjoittamisesta yhteisen taloudellisesti ja ajallisesti jatkuvan tarkoituksen saavuttamiseksi. Yhtiösopimuksessa sovitaan toiminnan tavoitteista ja kunkin yhtiömiehen velvollisuuksista ja vastuista. Pääoma muodostuu yhtiömiesten yhtiöön sijoittamista panoksista, jotka voivat olla eri suuruisia ja laatuja ja kaikki yhtiömiehet vastaavat henkilökohtaisesti yhtiön veloista.

Kommandiittiyhtiössä on vähintään yksi vastuunalainen ja yksi äänetön yhtiö-

mies. Vastuunalainen yhtiömies päättää yhtiön asioista ja vastaa koko velasta henkilökohtaisesti. Äänetön yhtiömies vastaa ainoastaan sijoittamansa pääoman osalta yhtiöstä, eikä osallistu päätöksentekoon, ellei toisin sovita.

Osakeyhtiössä omistus jakautuu siirtokelpoisiin määräosiin (osakkeisiin) ja omistajilla (osakkailla) on yhtiön toiminnasta rajoitettu vastuu. Rajoitettu vastuu merkitsee, että omistajat eivät ole vastuussa yhtiön toiminnasta ja veloista henkilökohtaisesti, vaan vain sijoittamansa pääoman kautta. Yhtiö on itsenäinen oikeushenkilö ja sen varat ovat erilliset omistajien varoista. Mikäli yhtiö ei kykene varoillaan vastaamaan sitoumuksistaan, yhtiö voi joutua konkurssiin ja omistajat voivat siten menettää sijoittamansa pääoman.

Osuuskunta on henkilöiden vapaaehtoisesti muodostama hanke, jonka tarkoituksena on tyydyttää jäsentensä taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeita ja tavoitteita yhteisesti omistetun ja demokraattisesti hallinnoidun yrityksen avulla. Jotkut osuuskunnat on perustettu jäsentensä työllistämiseksi.

Lähteet:

Kuvasto: näyttelykorvaus

Taiteen edistämiskeskus: vapaa taiteilija, apuraha

Verohallinto ja journalistiliitto: toimeksianto

Verohallinto: henkilöyhtiö

Wikipedia: osakeyhtiö, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osuuskunta, liikevaihto

Tilastokeskus: osa-aikainen työsuhde, yrittäjä, palkka, palkansaaja, rojalti, tulonsiirto

